

Oliver Dowlen

Πλαίσιο Εδραίωσης και Προάσπισης της Δημοκρατίας των Πολιτών

Προσχέδιο Κειμένου Φυλλαδίου Προς Συζήτηση

Πρόλογος του Φιλήμονα Παιονίδη

Μετάφραση του Αριστοτέλη Κοσμάκη

**Doble J
Efialtes**

Πλαίσιο Εδραίωσης και Προάσπισης
της Δημοκρατίας των Πολιτών

Oliver Dowlen

Πλαίσιο Εδραίωσης και Προάσπισης της Δημοκρατίας των Πολιτών

Προσχέδιο Κειμένου Φυλλαδίου
Προς Συζήτηση

Πρόλογος του Φιλήμονα Παιονίδη
Μετάφραση του Αριστοτέλη Κοσμαδάκη

EFIALTES

2019

Σειρές των εκδόσεων Efiates. Συντακτική Ομάδα

José Luis Bellón Aguilera, Universidad de Brno

Francisco Manuel Carballo Rodríguez, Universidad de Cádiz

Jorge Costa Delgado, Investigador

Oliver Dowlen, Research Group on Democratic Procedures (PROCEDEM), Sciences Po

Juan José Gómez Gutiérrez, Universidad del País Vasco

Liliane López-Rabatel, Institut de recherche pour l'architecture antique – CNRS-Lyon 2

Francisco Javier Moreno Gálvez, CIESPAL

José Luis Moreno Pestaña, Universidad de Cádiz

Adriana Razquin Mangado, Universidad de Jaén

Yves Sintomer, Institut Universitaire de France

Arnault Skornicki, Institut des Sciences Sociales du Politique, Université Paris Ouest, Nanterre-La Défense

Francisco Vázquez García, Universidad de Cádiz

Το φυλλάδιο «Πλαίσιο Εδραίωσης και Προάσπισης της Δημοκρατίας των Πολιτών» («A Framework for the Consolidation and Defence of Citizens' Democracy») μεταφράστηκε στα ισπανικά, επίσης για τις εκδόσεις Efiates, από τον José Luis Bellón Aguilera, το 2017, ως μέρος του ισπανικού R+D ερευνητικού προγράμματος «Η Ένταξη της Ελληνο-Ρωμαϊκής Φιλοσοφίας στην Γαλλική και Ισπανική Φιλοσοφία και τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες από τη δεκαετία του 1980 έως Σήμερα» no. FFI2014-53792-R (2015-2018). Το πρωτότυπο, προ δημοσίευσής του, χρονολογείται από το 2015.

Η φωτογραφία στο εξώφυλλο απεικονίζει έναν μηχανισμό κλήρωσης (κληρωτίδα ή κληρωτήριο), με το οποίο γινόταν η επιλογή δικαστών στα δικαστήρια της Αρχαίας Αθήνας. Το συγκεκριμένο βρίσκεται στο Μουσείο της Αγοράς (Στοά Αττάλου) στην Αθήνα.

© Oliver Dowlen, 2019, oliver.dowlen@sciencespo.fr

© Πνευματικά δικαιώματα του προλόγου: Φιλήμων Παιονίδης

© Της μετάφρασης: Αριστοτέλης Κοσμαδάκης

Το παρόν ηλεκτρονικό βιβλίο εκτυπώθηκε σε χαρτόδετο σχήμα από τις Εκδόσεις Editorial Doble J ISBN: 978-84-96875-71-5

Εκδόθηκε από Editorial Doble J

Avda. Cádiz 4, 1º C

41004 Σεβίλλη, Ισπανία

www.editorialdoblej.com

Περιεχόμενα

Πρόλογος

Φιλήμων Παιονίδης i

Εισαγωγή 1

Κεφάλαιο πρώτο: διερευνώντας την κλήρωση 5

Το τυφλό διάλειμμα

και οι εξαιρέσεις της κλήρωσης 5

Ο λογικός σχεδιασμός του μη-ορθολογικού 7

Ο κλήρος ως αντιεξουσιαστικός μηχανισμός..... 8

Το αντιορθολογικό εις επίρρωσιν

του ορθολογικού. 8

Σταθμισμένες κληρώσεις και

ο ανεξάρτητος πολίτης..... 9

Επίλογος. 10

Κεφάλαιο Δύο: η πολιτική της μεσολάβησης

και η μεσολάβηση της πολιτικής..... 13

Κεφάλαιο τρία: Σχεδιασμοί και θεσμοί. 21

Πιθανές συνταγματικές μορφές

για τυχαία επιλογή..... 23

Τομείς Εφαρμογής..... 24

Συντάγματα. 25

Το Δικαστικό Σώμα..... 27

Εκλογές. 27

Αντιπροσωπευτικά Πολιτικά Συστήματα..... 28

Στρατός και Αστυνομία. 28

Δημόσιες Δαπάνες 29

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης 29

Επίλογος 30

Κεφάλαιο τέσσερα: Οι δημοκρατίες των πολιτών

στον σύγχρονο κόσμο 33

Τελικές Σκέψεις..... 37

Συνόψιση επιχειρημάτων και ιδεών..... 39

Πηγές που αναφέρονται στο κείμενο 41

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω το Ίδρυμα Ανεξάρτητης Κοινωνικής Έρευνας (Independent Social Research Foundation) για την χρηματοδότηση της αρχικής μου έρευνας, τον Αριστοτέλη Κοσμάδακη για την μετάφραση και την Χριστίνα Κοσμάδακη για την επιμέλεια του κειμένου, καθώς και την σύζυγό μου Berenice για την υποστήριξη και την ενθάρρυνσή της.

Πρόλογος

Για τους περισσότερους ανθρώπους η τύχη είναι κάτι που αδυνατούν να ελέγξουν και μπορεί να τους ζημιώσει ή να τους ευνοήσει με ποικίλους τρόπους προσδιορίζοντας σε μεγάλο βαθμό την πορεία του βίου τους. Γι' αυτό συνήθως αποφεύγουν να αφήσουν τα πράγματα στην τύχη, ενώ, όταν αντιλαμβάνονται ότι αυτό είναι ανέφικτο ή ότι δεν είναι εφικτό στο μέτρο που θα επιθυμούσαν, ζητούν την αβέβαιη μεσολάβηση εξωτερικών υπερφυσικών ή υπερβατικών δυνάμεων προκειμένου η κατάσταση να εξελιχτεί όπως θα ήθελαν. Ως εκ τούτου, με την εξαίρεση εκείνων που προσελκύονται ιδιαίτερα από τον κίνδυνο ή ετεροκαθορίζονται από διάφορες εμμονές, οι περισσότεροι από εμάς είναι εύλογο να δοκιμάζουν την τύχη τους, μόνο όταν το κόστος αυτής της διαδικασίας είναι ανύπαρκτο ή έστω κατά πολύ μικρότερο σε σχέση με το προσδοκώμενο ενδεχόμενο όφελος.

Περνώντας, ωστόσο, στο πεδίο λήψης αποφάσεων που αφορούν τα δημόσια πράγματα, δηλαδή στο πεδίο της πολιτικής, παρατηρούμε ότι υπήρξε ιστορικά μία ιδιαίτερη περίπτωση κατά την οποία θεωρήθηκε ότι είναι ορθό για μια συλλογικότητα να αφήνει κάποια πράγματα στην τύχη, εάν με αυτό τον τρόπο προάγονται θεμελιώδεις αξίες της. Αναφέρομαι βέβαια στις δημοκρατικές πόλεις της κλασικής περιόδου και ειδικότερα στην Αθήνα όπου η επιλογή ενός μεγάλου αριθμού δημόσιων αξιωματούχων γινόταν με κλήρωση μεταξύ των πολιτών που πληρούσαν ορισμένες στοιχειώδεις προϋποθέσεις. Οι λόγοι που υπαγόρευαν τη μέθοδο της τυχαίας επιλογής τους σχετίζονται με δύο θεμελιώδεις παραδοχές των υποστηρικτών της δημοκρατίας: ότι όλοι οι πολίτες είναι ισότιμοι και ότι είναι εξίσου ικανοί να ασκήσουν δημόσια εξουσία, παραμένοντας πάντοτε υπόλογοι στον δήμο που αποτελούσε τον ύπατο φορέα της πολιτικής κυριαρχίας. Προφανώς, εάν έχουμε να επιλέξουμε για την πλήρωση μιας θέσης μεταξύ πολλών υποψηφίων, οι οποίοι πληρούν εξίσου τις δέουσες προϋποθέσεις, οποιαδήποτε άλλη μέθοδος επιλογής από την αδιάβλητη κλήρωση θα συνιστούσε καταφανή αδικία. Αλλά για τους Αθηναίους υπήρχε και ένας τρίτος λόγος που συνηγορούσε υπέρ της χρησιμοποίησης αυτής της μεθόδου: η εγγενής αβεβαιότητα του αποτελέσματος της κληρωτίδας απέτρεπε το ενδεχόμενο ανάρμοστων συναλλαγών μεταξύ διαδίκων και των πολιτών που λειτουργούσαν ως δικαστές. Η κλήρωση εκατοντάδων πολιτών-δικαστών πριν από κάθε δίκη απέτρεπε τον ενδεχόμενο χρηματισμό κάποιων από αυτούς και εξασφάλιζε τα εχέγγυα μιας δίκαιης δίκης. Το να προκρίνεται η τυχαία επιλογή των ανθρώπων που θα επιτελούσαν αυτούς τους θεσμικούς ρόλους θεωρείτο ότι σε τελική ανάλυση λειτουργούσε προς όφελος της πόλεως.

Ωστόσο, η νεότερη δημοκρατία, η οποία εδραιώνεται κατά τον 18^ο αιώνα δεν ενστερνίστηκε την πολιτική σημασία της κλήρωσης που ήταν τόσο προφανής για τους Αθηναίους της κλασικής εποχής. Η αντιπροσωπευτική εκδοχή της δημοκρατίας που

εύλογα προτιμήθηκε διακήρυσσε ότι οι πολίτες πρέπει να εκλέγουν τους πλέον κατάλληλους για να ασκούν τη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία και να κάνουν αυτά που το πολιτικό σώμα δεν θέλει ή δεν μπορεί να κάνει. Μια τυχαία επιλογή αξιωματούχων θα έδινε τη δυνατότητα στους φαύλους, τους ανίκανους και τους διεφθαρμένους να ανέλθουν στην εξουσία από την οποία θα ήταν δύσκολο να απομακρυνθούν. Η συνακόλουθη ανάπτυξη των πολιτικών κομμάτων τα οποία διεκδικούσαν την εξουσία διαμέσου της ψήφου των πολιτών και επιδίωκαν τον πλήρη έλεγχο της πολιτικής ζωής και ενίοτε του κρατικού μηχανισμού δεν άφηνε κανένα περιθώριο για την προσφυγή στην κληρωτίδα.

Αυτή η θέση θεωρήθηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα υπεράνω πάσης αμφισβήτησης, αλλά η κρίση της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας που σοβεί για πάνω από σαράντα χρόνια στον δυτικό κόσμο επανέφερε στο προσκήνιο πολλές αντιλήψεις και πρακτικές που είχαν λησμονηθεί συμπεριλαμβανομένης και της κλήρωσης ως μεθόδου επιλογής πολιτικών αξιωματούχων. Το ερώτημα που τίθεται εδώ και τώρα είναι, εάν οι αιρετοί άρχοντες διαφόρων βαθμίδων έχουν αποκοπεί από τους εκλογείς τους και κυβερνούν με βάση τα δικά τους ιδιωφελή ή παραταξιακά συμφέροντα παρακάμπτοντας τη βούληση της πλειοψηφίας, δεν θα ήταν προς όφελος του δημοκρατικού πολιτεύματος να επιλέγονται τυχαία από το σύνολο των πολιτών; Σήμερα υπάρχει πλέον ένας ολοένα αυξανόμενος αριθμός ακαδημαϊκών και πολιτικών δημοσιεύσεων που προκρίνουν την ιδέα της τυχαίας επιλογής προσώπων που θα στελεχώνουν δημοκρατικούς θεσμούς με διαφορετικές αποστολές. Οι προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις, οι οποίες ξεκινούν από τη συμβουλευτικού χαρακτήρα διαβουλευτική δημοσκοπήση και καταλήγουν στη ριζική αναμόρφωση της αμερικανικής δημοκρατίας, έχουν εγκαινιάσει μια καινούργια γόνιμη προβληματική στο πλαίσιο της κανονιστικής δημοκρατικής θεωρίας και κάποιες από αυτές, εάν γίνουν ευρύτερα αποδεκτές, θα μπορούσαν να συμβάλουν στη βελτίωση της ποιότητας του δημοκρατικού πολιτεύματος και στην ενδυνάμωση της λαϊκής κυριαρχίας.

Η ανά χείρας μελέτη του Oliver Dowlen αποτελεί ένα έξοχο δείγμα θεωρητικού και πρακτικού προβληματισμού ως προς τη λειτουργία της κλήρωσης εν γένει καθώς και ως προς τις δυνατότητες εφαρμογής της προς την κατεύθυνση της εδραίωσης μιας δημοκρατίας των πολιτών. Αντιλαμβάνομαι ότι πολλές από τις προτάσεις του Dowlen θα ξενίσουν τους έλληνες αναγνώστες, αλλά να μην λησμονούμε ότι εάν μια αναπτυγμένη δημοκρατία δεν αντιμετωπίζει τις προκλήσεις που δέχεται ως τέτοια και δεν πειραματίζεται με στόχο τη βελτίωσή της, «η φαυλότητα των κυβερνώντων και η βλακεία των κυβερνωμένων δεν θα αργήσουν να [την] οδηγήσουν στην καταστροφή», όπως έλεγε και ο Tocqueville.

Φιλήμων Παιονίδης
Καθηγητής ηθικής και πολιτικής φιλοσοφίας
Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Εισαγωγή

Πέρα από μια γενικότερη παρόρμηση (που συμμερίζονται, ελπίζω, πολλοί αναγνώστες) για τη δημιουργία ενός καλύτερου κόσμου, το βασικό κίνητρο για το φυλλάδιο αυτό, πηγάζει από δύο βασικά σημεία. Το πρώτο είναι η παραδοχή ότι στα περισσότερα σύγχρονα πρότυπα δημοκρατίας, το χάσμα μεταξύ των κυβερνόντων και των κυβερνώμενων πολιτών είναι υπερβολικά μεγάλο, και όπου το χάσμα αυτό υπάρχει, δεν ευνοεί ούτε τους πολίτες ούτε ένα υγιές πολιτικό σύστημα. Το δεύτερο είναι το αποτέλεσμα ενός συγκεκριμένου περιστατικού. Στα μέσα της δεκαετίας του '90, ένας μικρός όμιλος της Βρετανίας, η Επιτροπή Εργασίας για τη Δημοκρατική Ευθύνη των Μυστικών Υπηρεσιών, υπέβαλε μια πρόταση για την λογοδοσία των μυστικών υπηρεσιών σε τυχαίας επιλογής επόπτες. Κατ' αυτό τον τρόπο τέθηκε αποφασιστικά στην πολιτική ατζέντα το ζήτημα της αμεροληψίας και παράλληλα το παραδοσιακό μέσο με το οποίο επιτυγχάνεται αυτή η αμεροληψία – η διαδικασία κλήρωσης. Αντίστοιχα αξιοσημείωτο ήταν το γεγονός ότι η πρόταση αυτή έθεσε τον κλήρο, και ως εκ τούτου την ιδέα της αμεροληψίας, στο επίκεντρο του κρατικού μηχανισμού.

Το παρόν φυλλάδιο φέρνει αυτά τα δύο θέματα μαζί. Αποτελεί μια απόπειρα να συνδεθεί ο μηχανισμός πολιτικού διορισμού μέσω κλήρου με ένα συγκεκριμένο μοντέλο, αυτού που αποκαλώ δημοκρατία των πολιτών, στο οποίο οι ίδιοι οι πολίτες είναι οι αμερόληπτοι θεματοφύλακες, κύριοι και υπερασπιστές αυτής καθαυτής της πολιτικής διαδικασίας. Παρότι αυτή είναι μια νέα εισήγηση στις σύγχρονες συνθήκες, η ίδια η ιδέα του διορισμού μέσω κλήρου δεν είναι καινούρια. Ο πολιτικός διορισμός μέσω κλήρου ήταν ο στυλοβάτης της αρχαίας αθηναϊκής δημοκρατίας. Εφαρμόστηκε ευρέως κατά τα τέλη του Μεσαίωνα στην Ευρώπη, και ιδιαίτερα στην Ιταλία, ενώ επιβιώνει με τη μορφή τυχαίας επιλογής του αγγλο-αμερικανικού σώματος ενόρκων. Εκείνο, όμως, που διαφέρει, είναι η διατύπωση ενός νέου πλαισίου ή τρόπου για την επανεφαρμογή του σε σύγχρονες συνθήκες. Η επανεξέταση παλαιών ιδεών σε αυτό το φυλλάδιο, ευελπιστώ να είναι σχετική και να εμπνεύσει πιθανώς, όσους αναζητούν πιο δίκαιες, πιο σταθερές και πιο περιεκτικές μορφές διακυβέρνησης, αλλά και μια πιο ανταποκρινόμενη και προοδευτική πολιτική διαδικασία.

Παρ' όλα αυτά, η κατανόηση της αξίας του κλήρου ως μέσο πολιτικού διορισμού δεν είναι κάτι απλό. Παρά την ευρεία χρήση του στο παρελθόν, υπάρχουν παραδόξως ελάχιστα εναπομείναντα τεκμήρια σε γραπτή μορφή που να υποδεικνύουν γιατί ακριβώς χρησιμοποιήθηκε και ποιά οφέλη επέφερε στα πολιτικά συστήματα που εφαρμόστηκε. Ταυτίζεται με τη δημοκρατία στα κείμενα του Ηρόδοτου και του Αριστοτέλη¹, παράλληλα με την επισήμανση ότι οι εκλογές αποτελούν το βασικό μέσο πολιτικής επιλογής σε αριστοκρατικά πολιτεύματα. Αυτό έτεινε να παράγει

¹ Αριστοτέλης (1946) και (1986), Ηρόδοτος III.80.6 (1998) σελ.205

μια αρκετά απλουστευμένη φόρμουλα, η οποία μπορεί να έστεκε στην αρχαιότητα, αμφισβητείται όμως από την μετέπειτα χρήση κλήρου για πολιτική πρόσληψη σε αμιγώς αριστοκρατικά πολιτεύματα. Η χρήση του κλήρου στη Δημοκρατία της Βενετίας είναι ένα καλό παράδειγμα γι αυτό. Συνεπώς, δεν υπάρχει κάτι που να συνδέει συγκεκριμένα την επιλογή μέσω κλήρου με τη δημοκρατία αυτή καθαυτή.

Η κατάσταση περιπλέκεται περεταίρω από την κριτική που ασκήθηκε ενάντια στην επιλογή δημόσιων λειτουργών μέσω κλήρου. Από τα πιο σημαντικά επιχειρήματα είναι εκείνο που αφορά στην ικανότητα, καθώς και το επιχείρημα ότι η χρήση κλήρου οδηγεί σε μια αποποίηση ηθικής κρίσης. Αυτά τα δύο επιχειρήματα συνδέονται στενά. Το επιχείρημα της ικανότητας επισημαίνει απλώς, ότι η χρήση κλήρου στην επιλογή δημοσίων λειτουργών δεν παρέχει εχέγγυα, πως εκείνοι που θα επιλεγθούν θα είναι ικανοί να αναλάβουν τα καθήκοντα που τους ζητούνται. Το επιχείρημα της ηθικής αποποίησης υποστηρίζει, ότι από τη στιγμή που ο κλήρος είναι θέμα τύχης και όχι λογικής, αντιπροσωπεύει μια αποποίηση της ικανότητας για ηθική επιλογή. Υπάρχει μια σειρά από παρόμοια επιχειρήματα που συνδέουν τη χρήση κλήρου για πολιτικούς λόγους με την χαρτοπαιξία και την μαντική και μεταχειρίζονται αυτό τον συσχετισμό για να καταδικάσουν ή να υποβιβάσουν την αξία της πολιτικής του χρήσης.

Αυτά τα επιχειρήματα αμφισβητούνται από την έμπρακτη εφαρμογή του κλήρου, τόσο στην αρχαιότητα όσο και στον σύγχρονο κόσμο. Οι αρχαίοι Αθηναίοι παίρνουν δικαίως τα εύσημα για την επινόηση και την εξέλιξη της πολιτικής όπως την γνωρίζουμε, αλλά και για τη λειτουργία ενός άκρως δομημένου και ορθολογικού πολιτικού συστήματος. Η ευρύτατα διαδεδομένη χρήση του κλήρου υποδεικνύει ότι κατανοούσαν και προσέδιδαν κάποια πολιτική αξία σε αυτή τη μέθοδο επιλογής. Παρόμοια, η χρήση κλήρου για επιλογή ενόρκων (στη σύγχρονη Βρετανία, στις ΗΠΑ και στην Αυστραλία για παράδειγμα) υποδεικνύει ότι η μέθοδος της τυχαίας επιλογής θεωρείται χρήσιμη και πολύτιμη σε ένα υψηλού επιπέδου ορθολογικό και ηθικό πλαίσιο.

Μία ένδειξη της αξίας που είχε, παρέχουν τα γεγονότα στη Φλωρεντία, το 1465-66. Η Φλωρεντία χρησιμοποιούσε ένα περίπλοκο σύστημα που συνδύαζε εκλογική ψήφο και σύστημα κλήρωσης από τις αρχές της πρώτης δημοκρατίας το 1328². Το κύριο χαρακτηριστικό του συστήματος αυτού, ήταν η τυχαία επιλογή νέου κυβερνητικού στελέχους ή Αρχοντίας, κάθε δύο μήνες, από μια εκ των προτέρων εκλεγμένη ομάδα. Η διαδικασία της κλήρωσης (τυχαία επιλογή) χρησιμοποιήθηκε και σε πολλές άλλες δημόσιες υπηρεσίες. Το σύστημα αυτό διάρκεσε μέχρι το 1434, όταν η οικογένεια των Μεδίκων, οι οποίοι είχαν αναπτύξει ένα εκτεταμένο πελατειακό σύστημα τα προηγούμενα χρόνια, πήραν ξεκάθαρα τον έλεγχο. Μόλις ανέλαβαν, οι Μεδικοί διατήρησαν την εξουσία τους, υποστηρίζοντας κατ'επίφαση μια σειρά από εκλεγμένα κυβερνητικά όργανα, ενώ την ίδια στιγμή τα έλεγχαν, έχοντας εξασφαλίσει ότι οι πιστοί τους οπαδοί είχαν πάντα την πλειοψηφία. Το 1465 μια δημοκρατικών ξεκίνησε την διοργάνωση μιας εκστρατείας αντίστασης κατά της ολιγαρχίας των Μεδίκων, με δύο σημαντικά αιτήματα. Το πρώτο ήταν υπέρ της ελευθερίας πολιτικής έκφρασης (οι Μεδικοί είχαν καταπνίξει κάθε μορφή ανοιχτής αντιπολίτευσης). Το δεύτερο ήταν για την αποκατάσταση της τυχαίας επιλογής σε όλες τις βασικές δημόσιες υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης και της Αρχοντίας. Αυτή η εκστρατεία αντίστασης, παρότι δημοφιλής, ήταν μικρής διάρκειας. Οι Μεδικοί έκαναν αρχικά παραχωρήσεις, αλλά στη συνέχεια ανέκτησαν και πάλι τον έλεγχο, ιδιαίτερα στη διαδικασία των διορισμών του δημοσίου³.

² Βλέπε Najemy (1982).

³ Βλέπε Ρούμπινσταϊν (1966)

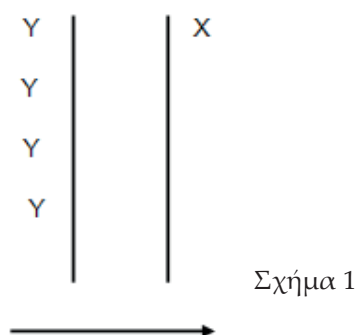
Είναι αποκαλυπτική αυτή η στενή σχέση μεταξύ της κλήρωσης, ενός ξεπερασμένου, σήμερα, τρόπου πολιτικού διορισμού, και της εξαιρετικά επίκαιρης απαίτησης για ελευθερία πολιτικής έκφρασης. Θέτει την τυχαία επιλογή στην πρώτη γραμμή του αγώνα κατά της τυραννίας: ενάντια στη συγκέντρωση πολιτικής εξουσίας και την αυθαίρετη χρήση αυτής της εξουσίας απέναντι στους πολίτες. Πώς, όμως, μπορούμε να κατανοήσουμε και να αξιοποιήσουμε την προφανή πολιτική και δημοκρατική δυναμική αυτού του είδους της επιλογής; Σε πρώτο στάδιο, το καλύτερο που έχουμε να κάνουμε, είναι να εξετάσουμε την ίδια τη διαδικασία της κλήρωσης.

Κεφάλαιο πρώτο: διερευνώντας την κλήρωση

*Το τυφλό διάλειμμα
και οι εξαιρέσεις της κλήρωσης*

Οι κληρώσεις είναι μια ανθρώπινη επιλογή και λειτουργούν κατά κύριο λόγο σε κοινωνικό πλαίσιο. Όντας μια διαδικασία επιλογής ή λήψης αποφάσεων, μια κλήρωση στηρίζεται συνήθως σε κάποιου είδους φυσικό μηχανισμό: καλαμάκια, ένα σκεύος ή μια υδρία που περιέχει χαρτιά ή μπίλιες, νομίσματα που στρίβονται, ζάρια που ρίχνονται κτλ. Οι κληρώσεις μπορούν επίσης να οργανωθούν γύρω από απρόβλεπτα φυσικά γεγονότα – όπως μια επιλογή βασισμένη στον κύβο ζάχαρης που θα επιλέξει μια μύγα να κάτσει. Σε κάθε περίπτωση πάντως, το εξέχον χαρακτηριστικό είναι ότι υπάρχει κάτι άγνωστο ή απρόβλεπτο στο αποτέλεσμα – κάτι που εξαιρεί την βούληση, τη λογική ή τον έλεγχο όσων συμμετέχουν ή εμπλέκονται. Εκπονούνται επιλογές κι έπειτα η καθεμιά μετατρέπεται σε ένα ταυτόσημο σύμβολο (όπως στον κλήρο) ή ορίζεται για κάθε μία ένα πανομοιότυπο τμήμα ενός μέσου (όπως ένα νόμισμα ή ένα ζάρι). Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα η επιλογή να γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποτρέπεται κάθε ανθρώπινη παρέμβαση ή ανθρώπινη κρίση, για να μην επηρεάζεται το τελικό αποτέλεσμα.

Σαν διαδικασία, ο κλήρος μπορεί να απεικονιστεί ως εξής:

Στα αριστερά είναι οι επιλογές που έχουν ήδη «αντισταθμιστεί». Στα δεξιά είναι η τελική επιλογή. Στο κέντρο είναι μια περιοχή που αποκαλώ «τυφλό διάλειμμα». Είναι το βασικό και καθοριστικό χαρακτηριστικό του κλήρου. Η γνώση, το κίνητρο, η λογική και ο έλεγχος αποκλείονται από αυτή τη ζώνη. Αν το τυφλό διάλειμμα εκτεθεί με κάποιον τρόπο, η διαδικασία παύει να θεωρείται σωστή⁴.

⁴ Blind break στο Αγγλικό πρωτότυπο

Αν κοιτάξουμε πιο προσεκτικά τι συμβαίνει στο τυφλό διάλειμμα, μπορούμε να το χαρακτηρίσουμε ως μια περιοχή όπου συγκεκριμένα πράγματα αποκλείονται ή εξαιρούνται. Αλλά ποιες ιδιότητες λείπουν από το τυφλό διάλειμμα; Επειδή ο κλήρος είναι ένας αυτοματοποιημένος μηχανισμός αποφάσεων (συμπεριλαμβάνω και τον ηλεκτρονικό κλήρο σε αυτόν τον ορισμό), όλες οι ιδιότητες που κανονικά θα κυριαρχούσαν, θα σχετίζονταν ή θα χρησιμοποιούνταν για μια απόφαση κάποιου προσώπου ή αντιπροσώπου, εξαιρούνται σκόπιμα. Ως εκ τούτου, η τελική απόφαση στην κλήρωση δεν είναι ούτε ανθρώπινη, ούτε προσωπική. Αυτό απεικονίζεται καλύτερα με μια υποθετική συσκευή ενός «κουτιού με πιθανά επίθετα» ή ενός κουτιού όπου εμπεριέχονται όλες οι λέξεις που προσδιορίζουν αυτή τη μηχανική ή μη ανθρώπινη/μη προσωπική ιδιότητα. Το αποτέλεσμα της κλήρωσης μπορεί να περιγραφεί επακριβώς, με παραπομπή σε οποιοδήποτε ή σε όλα αυτά τα επίθετα.

Μια απόφαση μέσω κλήρου είναι μια

**μη-συναισθηματική
άνευ διάκρισης
άνευ ηθικής ή λογικής
Αμερόληπτη
ΑΠΡΟΚΑΤΑΛΗΠΤΗ
Μη-ορθολογική ή δημιουργική
Απρόβλεπτη κλπ.**

Σχήμα 2

απόφαση

Ως εκ τούτου, αποκλείοντας τη χρήση λογικής, δεν υπάρχει μεροληψία ή κρίση μεταξύ των επιλογών, οπότε αποκλείονται και τα ψεγάδια της λογικής, καθώς και όλα τα συναισθήματα. Ο κλήρος αποκλείει κάθε λογική και αίτιο: καλό και κακό, επιστημονικό και μη, εγωιστικό και ανιδιοτελές. Στην τυχαία απόφαση δεν υπάρχει αγάπη, αλλά ούτε και μίσος. Δεν υπάρχει ευνοιοκρατία, προκατάληψη ή μισαλλοδοξία, αλλά ταυτόχρονα δεν υπάρχει ούτε νοημοσύνη, συμπόνια, ευσπλαχνία ή συντροφικότητα. Από τη στιγμή που το παράλογο αποκλείεται παράλληλα με το λογικό, το καλύτερο είναι να σκεφτεί κανείς τον κλήρο ως έναν μη-ορθολογικό μηχανισμό αποφάσεων.

Σε αυτή την εκτενή λίστα με εξαιρέσεις, μπορούμε να προσθέσουμε και δύο ακόμα. Πρώτος είναι ο αποκλεισμός εσκεμμένης μεθόδευσης (χειραγώγησης) από τη διαδικασία της απόφασης. Αν υπάρχει μεθόδευση και εξαπάτηση στον κλήρο, όσοι συμμετάσχουν αντιλαμβάνονται αμέσως ότι δεν είναι σωστός κλήρος. Η δεύτερη είναι το γεγονός ότι καμία αναγνωρίσιμη ενεργή υπηρεσία δεν είναι υπεύθυνη για τις αποφάσεις του κλήρου. Η απόφαση του κλήρου είναι ανώνυμη απόφαση. Αυτός ο αποκλεισμός είναι που λαμβάνει χώρα όταν χρησιμοποιείται κλήρος για μαντική. Από τη στιγμή που δεν συμμετέχει ο ανθρώπινος παράγοντας, είναι πολύ εύκολο για όσους έχουν μια τέτοια κλίση, να θεωρήσουν τον κλήρο ως έργο μιας ανώτερης δύναμης.

Ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά του κλήρου είναι πως όταν αυτός πραγματοποιείται, όλες οι εξαιρέσεις λειτουργούν ταυτόχρονα. Ο κλήρος μπορεί να χρησιμοποιηθεί επειδή μια αμερόληπτη απόφαση - τέτοια που να αποφεύγει κάθε κομματική επιλογή - είναι απαραίτητη. Παρ' όλα αυτά, η απόφαση αυτή θα είναι απαλλαγμένη από κάθε λογική και ηθική, όπως και από όλα τα άλλα προσωπικά

χαρακτηριστικά και ιδιότητες. Ορισμένες από αυτές τις εξαιρέσεις μπορεί να φανούν χρήσιμες, ενώ άλλες προβληματικές. Για όποιον, λοιπόν, αναρωτιέται αν πρέπει να χρησιμοποιήσει ή όχι τον κλήρο, θα χρειαστεί να ζυγίσει τα πιθανά πλεονεκτήματα αυτής της μορφής απόφασης με τα πιθανά της μειονεκτήματα.

Ο λογικός σχεδιασμός του μη-ορθολογικού

Αυτή η διερεύνηση ποιτήτων στη διαδικασία του κλήρου μπορεί να μας βοηθήσει να λύσουμε αρκετά προβλήματα. Απομονώνοντας το τυφλό διάλειμμα στο κέντρο του κλήρου, μπορούμε να διαχωρίσουμε στον σχεδιασμό του κλήρου εκείνα τα στοιχεία που υπόκεινται σε ορθολογικό έλεγχο, από όσα δεν υπόκεινται. Η απόφαση η οποία αφορά τη φύση των υποψηφιοτήτων –ποιες επιλογές συμπεριλαμβάνονται και ποιες όχι– είναι μια λογική απόφαση. Αντίστοιχα, η φύση του αποτελέσματος ή του επάθλου αποφασίζεται ορθολογικά, εκ των προτέρων, προτού δηλαδή λάβει χώρα ο κλήρος. Σε περιπτώσεις όπου χρησιμοποιούνται κληρώσεις για πολιτική εκλογή, επόμενο είναι να προκύπτει το ερώτημα της ικανότητας και η διασφάλιση, κατά πόσον οι ενδιαφερόμενοι διαθέτουν τις αντίστοιχες ικανότητες για το συγκεκριμένο λειτούργημα. Σε αυτό μπορούν να βοηθήσουν, επίσης, επιπλέον έλεγχοι και άλλα ορθολογικά μέσα, όπως η επαγγελματική κατάρτιση. Κατά παρόμοιο τρόπο, όταν λαμβάνεται απόφαση για χρήση του κλήρου, δίνεται η δυνατότητα να αντισταθμίστούν ορισμένα ανεπιθύμητα επακόλουθα με τη χρήση άλλων μέτρων στον συνολικό σχεδιασμό. Ένα παράδειγμα γι αυτό είναι η χρήση ενστάσεων όσον αφορά ένα τυχαία επιλεγμένο σώμα ενόρκων. Σε αυτή την περίπτωση, εάν βρεθεί ότι κάποιος που επιλέχτηκε τυχαία έχει άμεσο συμφέρον στην υπόθεση, δίνεται η δυνατότητα απομάκρυνσης του συγκεκριμένου ένορκου.

Αυτό δείχνει πως παρότι ο ίδιος ο κλήρος μπορεί να αποκλείει την ορθολογική σκέψη και τον σχεδιασμό, υπάρχουν πολλά άλλα σημεία στον συνολικό σχέδιο ή το πλαίσιο λειτουργίας του, όπου ο ορθολογικός σχεδιασμός είναι εφαρμόσιμος. Αντίστοιχα, παρότι ο κλήρος μπορεί να αποκλείσει κάθε ηθική από αυτή καθαυτή την επιλογή, όπως λόγου χάρη το ποιος συγκεκριμένος πολίτης ενδέχεται να επιλεγεί για ένα συγκεκριμένο πολιτικό αξίωμα, υπάρχουν αρκετοί τρόποι όπου οι ηθικές επιλογές και οι ηθικοί στόχοι μπορούν να παρέχουν υπόσταση και να επηρεάσουν την συνολική στόχευση του κλήρου. Συνεπώς, σε κάθε περίπτωση όπου ο κλήρος είναι μια πιθανή επιλογή, εκείνοι που αποφασίζουν, πρέπει να συνυπολογίσουν κατά πόσο θα είναι «το κατάλληλο εργαλείο για τη δουλειά». Με άλλα λόγια, θα πρέπει πρώτα να αποφασίσουν εάν θα μπορέσει μέσα από το τυφλό διάλειμμα να προκύψει ένα θετικό προτέρημα στα πλαίσια των συνολικών στόχων και των εννοιών του εν λόγω σχήματος και, στη συνέχεια, κατά πόσο μπορούν να εφαρμοστούν στον συνολικό σχεδιασμό και άλλα, ορθολογικά καθορισμένα, στοιχεία για την αντιμετώπιση πιθανών προβλημάτων. Όπου αυτό δεν μπορεί να εδραιωθεί ή να επιτευχθεί, πολύ πιθανό, μία διαφορετική μορφή λήψης αποφάσεων να αποδειχτεί ως μια καλύτερη επιλογή.

Ο κλήρος ως αντιεξουσιαστικός μηχανισμός

Ας επιστρέψουμε, τώρα, στο ερώτημα του τί θα μπορούσε να προσφέρει η πρόσληψη μέσω κλήρου στην πολιτική και την πολιτική διαδικασία – και πιο συγκεκριμένα στο παράδειγμα των απαιτήσεων που πρόβαλε η αντιπολιτευόμενη την κυριαρχία των Μεδίκων ομάδα, στην Φλωρεντία του 15^{ου} αιώνα. Είναι ξεκάθαρο, τόσο από το παράδειγμα της Φλωρεντίας όσο και από την αντίληψή μας για τη διαδικασία της κλήρωσης, ότι η χρήση κλήρου για την επιλογή δημόσιων λειτουργών είναι πολύτιμη, γιατί ο διορισμός αξιωματούχων αφαιρείται από εκείνους που θα μπορούσαν να καταχραστούν αυτή την εξουσία. Σε αυτή τη βάση μπορούμε να αρχίσουμε να βλέπουμε την εφαρμογή του κλήρου ως ένα μέσο για τον περιορισμό των σχέσεων που βασίζονται στην εξουσία και για την αποτροπή της συσσώρευσης φατριαστικής ή κομματικής εξουσίας μέσα στο πολιτικό σώμα. Ως εκ τούτου, η κλήρωση ως μέσον επιλογής δημοσίων λειτουργών μπορεί να αποτρέψει μικρής κλίμακας διαφθορά (όπως, αποδοχή δωροδοκίας ή ανταπόδοση χάρες). Την ίδια στιγμή ο ίδιος μηχανισμός, εάν χρησιμοποιηθεί συστηματικά, μπορεί, εκτός άλλων, να αποτρέψει τη διαφθορά ενός ολόκληρου πολιτικού συστήματος, περιορίζοντας την δυνατότητα όσων επιδιώκουν εξουσία να τοποθετήσουν τους οπαδούς τους σε θέσεις κλειδιά. Αν μία τέτοια μέθοδος μπορεί να σώσει ένα κράτος από την τυραννία, απ' αυτό συνάγεται ότι η εφαρμογή κληρώσεων μπορεί, επίσης, να αποτρέψει τα καταστροφικά επακόλουθα ενός άκρατου ανταγωνισμού για απόλυτη εξουσία μεταξύ αντίπαλων ομάδων.

Θα αποκαλούσα αυτό τον αποκλεισμό σχέσεων εξουσίας που απορρέει από την δυνατότητά του να περιορίζει την εξουσία διορισμού, ως την πρωταρχική ή πιο σημαντική δυναμική και αξία του κλήρου, όταν αυτός χρησιμοποιείται με σκοπό τον πολιτικό διορισμό. Δεν σημαίνει, βέβαια, ότι αυτή είναι η μόνη αξία που έχει ο κλήρος για την πολιτική κοινότητα. Η απουσία ενός ενεργού φορέα λήψης αποφάσεων μπορεί να έχει ωφέλη υπό ορισμένες προϋποθέσεις· ο αποκλεισμός συναισθημάτων, εγγενών σε μια απόφαση που λαμβάνεται δια κλήρου, μπορεί, επίσης, να φανεί χρήσιμος, ειδικά σε συνθήκες μετά από συγκρούσεις. Οι κληρώσεις μπορούν, εκτός άλλων, να εφαρμοστούν είτε για να κατοχυρώσουν μια μορφή ισότιμης μεταχείρισης μεταξύ των ομάδων που συμμετέχουν είτε επειδή χρειάζεται μια μορφή διαφορετικότητας. Παρ' όλα αυτά, πρέπει να αναγνωριστεί, ότι αυτή η ισότητα και αυτή η διαφορετικότητα είναι, επίσης, αποτέλεσμα της έλλειψης σχέσεων εξουσίας σε μια απόφαση που λαμβάνεται δια κλήρου.

Το αντιορθολογικό εις επίρρωσιν του ορθολογικού

Έχοντας εδραιώσει τον αποκλεισμό σχέσεων εξουσίας από τον πυρήνα της πολιτικής χρήσης του κλήρου, έχω δύο ακόμα σημεία να προσθέσω ως προς την πολιτική χρήση αυτής της μορφής επιλογής.

Πρώτον, ότι υπάρχει μια βασική ασυμβατότητα μεταξύ μιας μεθόδου επιλογής που αποκλείει το ορθολογικό και ηθικό, και ενός τομέα ανθρωπίνης προσπάθειας, της πολιτικής, όπου ο ορθολογισμός και η ηθική θα έπρεπε να αποτελούν πρώτιστο μέλημα. Εδώ βρίσκεται η ουσία του επιχειρήμα-

τος, που εξετάσαμε προηγουμένως, πως ο κλήρος συνιστά αποποίηση της ηθικής ευθύνης. Είναι ένα επιχείρημα που προτάσσει μεταξύ άλλων ο Godwin⁵. Για να είμαστε δίκαιοι απέναντι στην κριτική του Godwin, οι κληρώσεις ασφαλώς και μπορούν να χρησιμοποιηθούν με τέτοιο τρόπο. Παρ' όλα αυτά, εξετάζοντας την αντι-φατριαστική και αντι-τυρρανική δυναμική της κλήρωσης, διαπιστώσαμε ότι η τυχαία επιλογή προωθεί την μεγαλύτερη, δικαιότερη και πληρέστερη συμμετοχή πολιτών στον δημόσιο βίο. Από αυτό μπορεί να διατυπωθεί μια βασική αρχή: οι κληρώσεις μπορούν να έχει αξία στην πολιτική όπου και όταν υποστηρίζουν τον συλλογικό ορθολογισμό και το ήθος της πολιτικής διαδικασίας. Όταν δεν το κάνουν, αντιτίθενται ή επιχειρούν να υποκαταστήσουν αυτές τις ορθολογικές και ηθικές διαδικασίες, διατρέχουν τον κίνδυνο να απειλήσουν την ακεραιότητα αυτής καθαυτής της πολιτικής διαδικασίας.

Η πιο διαβόητη περίπτωση για αυτό είναι η ετήσια καθαίρεση μέσω κλήρου των μελών του Γαλλικού Διευθυντηρίου, μιας εξαμελούς εκτελεστικής επιτροπής ατόμων, εκλεγμένων από την Εθνοσυνέλευση που διαδέχτηκε την εποχή του τρόμου στην μετα-επαναστατική Γαλλία⁶. Τη στιγμή που υπήρχε ανάγκη να ληφθούν συλλογικές αποφάσεις για το ποιός θα κυβερνούσε καλύτερα, με γνώμονα το κοινό συμφέρον, για να διασφαλιστεί η ενότητα και η σταθερότητα του κράτους, χρησιμοποιήθηκε ένα αυθαίρετο και αντιορθολογικό μέσον για να αποφασιστεί ποιος θα παρέμενε εν ενεργεία σε δημόσιες θέσεις και ποιος θα αποχωρούσε. Σ' αυτή την περίπτωση, η αυθεντική εκλογική διαδικασία υπονομεύτηκε στη συνέχεια με την χρήση της κλήρωσης. Από τη στιγμή που στόχος αυτών των καθαιρέσεων ήταν να εγκατασταθεί ένα εκ περιτροπής εκλογικό σύστημα, μια καλύτερη εναλλακτική θα ήταν να προκηρυχθεί μια σειρά από ξεχωριστές εκλογές κατά την ορκωμοσία (ανάληψη καθηκόντων) του Διευθυντηρίου, μία για κάθε μέλος που θα υπηρετούσε σε διαφορετική χρονική περίοδο. Αν υπήρχε ανάγκη λογοδοσίας, τότε αυτή θα παρεχόταν μέσα από «δικαστική ρύθμιση» με ένα επιπλέον προσωρινό μέλος ή παρατηρητή με εκτελεστικές αρμοδιότητες, επιφορτισμένου να δώσει πάλι αναφορά στην Εθνοσυνέλευση. Τέτοιου είδους μέλη θα επιλέγονταν από την Εθνοσυνέλευση μέσω κλήρωσης και θα ασκούσαν τα καθήκοντά τους αυστηρά εκ περιτροπής, ούτως ώστε να αποτραπεί η επιρροή του διορισμού από την πολιτική εξουσία.

Από αυτό, θα έπρεπε να είναι προφανές ότι η τυχαία επιλογή για τη στρατολόγηση πολιτικών στελεχών έχει ιδιαίτερη αξία όταν συμπληρώνει υπάρχουσες εκλογικές διευθετήσεις και σε περιπτώσεις όπου τα καθήκοντα των διορισθέντων διευκολύνουν τη διαδικασία της συλλογικής λήψης πολιτικών αποφάσεων. Όπως θα δούμε αργότερα, η αρχή αυτή είναι θεμελιώδης για τον τρόπο λειτουργίας αυτού του μηχανισμού σε σύγχρονες συνθήκες.

*Σταθμισμένες κληρώσεις
και ο ανεξάρτητος πολίτης*

Προτού κλείσουμε αυτή τη διερεύνηση της κλήρωσης, θα χρειαστεί να αναφερθούμε στο ζήτημα του σταθμισμένου κλήρου. Μπορούμε να ορίσουμε τον σταθμισμένο κλήρο με ένα απλό παράδειγμα. Αν τοποθετήσω τρεις κόκκινες μπάλες και δύο λευκές μπάλες σε έναν σάκο, έχω περισσότερες πιθανότητες να τραβήξω μία κόκκινη παρά μία λευκή μπάλα. Έτσι, ο κλήρος “σταθμίζεται” ευνοώντας την κόκκινη μπάλα. Σύμ-

⁵ Godwin (1971)

⁶ Βλέπε Dowlen (2008) σελ. 206

φωνα με τους όρους που τέθηκαν σε αυτό το παράδειγμα, δεν έχει σημασία ποια κόκκινη ή ποια λευκή μπάλα τραβήξει κάποιος. Συνεπώς, μπορούμε να προσδιορίσουμε έναν σταθμισμένο κλήρο με βάση δύο από τις όψεις του. Πρώτον, το σύνολο ορίζεται μάλλον με όρους ομαδικούς παρά με όρους ξεχωριστών ατόμων. Δεύτερον, η αξία του αποτελέσματος που προκύπτει ερμηνεύεται αποκλειστικά με όρους αυτών των ομάδων και όχι με όρους της ιδιότητάς του ως μια ανεξάρτητη μονάδα.

Αυτό μπορεί να ακούγεται τεχνικό και ακαδημαϊκό, είναι όμως πολύ σημαντικό σε ότι αφορά την αντίληψη μας για τον κλήρο στην πολιτική. Όταν οι Μεδικοί κατέλυσαν την πρώτη δημοκρατία στη Φλωρεντία το 1434, το έκαναν, όπως εξήγησα, αναπτύσσοντας ένα πολύπλοκο και ισχυρό πελατειακό σύστημα. Παρότι η επιλογή αξιωμάτων γινόταν με τη μορφή κληρώσεων, η υπεροχή των υποστηρικτών των Μεδίκων στο σύνολο (ή, για την ακρίβεια, στους σάκους που χρησιμοποιούνταν για την κλήρωση) σήμαινε ότι ήταν πολύ πιθανό να εκλεγεί μια Αρχοντία που θα πρόσκειται σε εκείνη την οικογένεια.

Αυτό που ουσιαστικά συνέβη ήταν, πως μια συνηθισμένη κλήρωση, σχεδιασμένη να περιορίζει την πολιτική εξουσία, μετατράπηκε σε σταθμισμένη κλήρωση, για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων εξουσίας μιας συγκεκριμένης οικογένειας. Τα πιθανά οφέλη της κλήρωσης, η απαλλαγή από τη χειραγώγηση, η αμεροληψία, η έλλειψη πρόβλεψης και η απουσία σχέσεων εξουσίας, αναιρέθηκαν, καθώς το σύνολο των συμμετεχόντων είχε κληρωθεί σε ομάδες με βάση την αφοσίωσή τους στους έχοντες την εξουσία. Η αρχή που μπορεί να εξαχθεί από αυτό, είναι πως για να διατηρηθεί η αξία του κλήρου ως μέσο περιορισμού των σχέσεων εξουσίας, θα πρέπει να θεσπιστούν μέτρα στον σχεδιασμό του, προκειμένου να μην μετατραπεί σε σταθμισμένο κλήρο. Θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν μεγάλες ομάδες πολιτών και μια ηθική ανεξαρτησίας (κυριολεκτικά, μη εξάρτησης) που να ενθαρρύνει τους πολίτες. Επιπλέον, θα ήταν δυνατόν να ασκείται έλεγχος στις ενέργειες των πολιτών που θα αναλάμβαναν το αξίωμα, ώστε να εμποδιστεί η διαφθορά.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί, πως κάθε σύστημα κλήρωσης στον πολιτικό στίβο που έχει εσκεμμένα σχεδιαστεί ως σταθμισμένος κλήρος, διατρέχει τον κίνδυνο να προωθήσει δομές εξουσίας και μοτίβα εξάρτησης μέσα στο σύνολο. Τα συστήματα κλήρωσης σε βαθιά διχασμένες κοινωνίες πάντα θα είναι επιρρεπή προς αυτή την κατεύθυνση.

Ως εκ τούτου, ένα μεγάλο πλεονέκτημα στην διαφοροποίηση μεταξύ μιας σταθμισμένης και μιας κοινής διαδικασίας κλήρωσης, είναι ότι μας δίνει τη δυνατότητα να κατανοήσουμε το ζήτημα των ομαδοποιήσεων και της εξάρτησης. Επιπλέον, μας υποδεικνύει, πώς η έννοια του ανεξάρτητου (μη εξαρτημένου) πολίτη βρίσκεται στο επίκεντρο αυτού του μοντέλου δημοκρατίας των πολιτών και πώς ο διορισμός με κλήρωση εφαρμόζεται καλύτερα όταν οι ίδιοι οι πολίτες μπορούν να αντιληφθούν ακριβώς τον λόγο που χρησιμοποιείται ένας τέτοιος μηχανισμός. Περισσότερα για αυτό θα δούμε αργότερα.

Επίλογος

Σε αυτή τη σύντομη διερεύνηση του κλήρου και της πολιτικής του χρήσης, το τυφλό διάλειμμα έχει αναγνωριστεί ως το βασικό συστατικό στην διαδικασία κλήρωσης, και είδαμε πώς μπορεί να προκύψει από αυτό ένα θετικό στοιχείο. Συγκεκριμένα, από πολιτική άποψη, βλέπουμε πώς η χρήση της πρόσληψης μέσω κλήρου, ως μέσο περιορισμού της εξουσίας διορισμού, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ενάντια στη συγκέντρωση τυραννικής ή φατριαστικής εξουσίας. Σε πρακτικό επίπεδο, οι κληρώσεις βα-

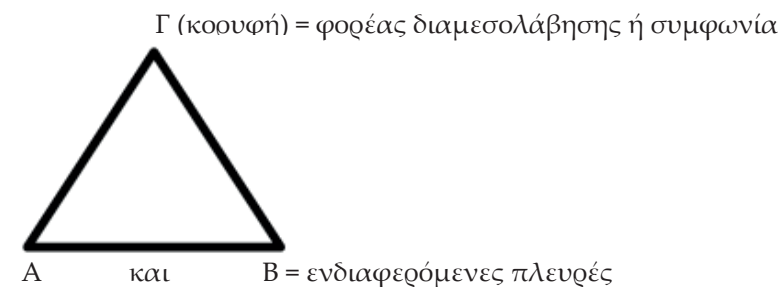
σίζονται σε μια σειρά από εξαιρέσεις και για να ληφθεί μια εμπεριστατωμένη απόφαση για τη χρήση ή μη χρήση τους, χρειάζεται να ζυγιστούν τα θετικά και αρνητικά τους αποτελέσματα. Επιπλέον, εξετάσαμε τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ορθολογικές αποφάσεις, σε ό,τι αφορά τον αριθμό των μετεχόντων ή τη φύση του λειτουργήματος, ώστε να αντισταθμιστούν τυχόν ανεπιθύμητες τυχαίες επιδράσεις της κλήρωσης. Σε αυτό το κεφάλαιο είδαμε, επίσης, πώς οι κληρώσεις εφαρμόζονται καλύτερα στην πολιτική, συμπληρώνοντας και υποστηρίζοντας τη διαδικασία ορθολογικών συλλογικών αποφάσεων. Τέλος, εξετάσαμε, πώς ο σταθμισμένος κλήρος έχει την ιδιότητα να προωθεί σχέσεις εξάρτησης και εξουσίας, πώς μια συνηθισμένη κλήρωση μπορεί γρήγορα να μετατραπεί σε σταθμισμένη και πώς η ανάπτυξη ήθους των ανεξάρτητων πολιτών είναι δυνατόν να συμβάλλει στην εξισορρόπηση αυτής της τάσης. Αν η πρόσληψη μέσω κλήρωσης προκαλεί ένα ιδιαίτερο είδος συμμετοχής των πολιτών, ελπίζω να έδειξα σε κάποιον βαθμό αυτό που ενδεχομένως την καθιστά ιδιαίτερη καθώς και αυτό που μπορεί να προσφέρει στην πολιτική.

Στο επόμενο κεφάλαιο εστιάζω σε εκείνο που αποκαλώ «πλαίσιο» της δημοκρατίας των πολιτών. Εδώ, διερευνώ το συνολικότερο πολιτικό φάσμα εντός του οποίου η τυχαία επιλογή πολιτών μπορεί να λειτουργήσει ως υπερασπιστής της δημοκρατίας. Αυτό το πλαίσιο αποτελεί, επίσης, μια προοπτική ή έναν τρόπο σκέψης σε ό,τι αφορά την ίδια την πολιτική διαδικασία και την λειτουργία της. Προκειμένου να αναπτύξω αυτό το πλαίσιο, θα παρουσιάσω πρώτα ορισμένα παραδείγματα, όπου ο κλήρος χρησιμοποιείται για την κατανομή κοινών πόρων σε πρωτο-πολιτικές συνθήκες. Με αυτό, εννοώ κοινότητες όπου δεν έχει ακόμα αναπτυχθεί το πλήρες φάσμα των πολιτικών μέτρων, όπως το δικαστικό σύστημα ή το κεντρικό κράτος, στις οποίες, όμως, λειτουργούν βασικοί μηχανισμοί συλλογικής λήψης αποφάσεων.

Κεφάλαιο Δύο: η πολιτική της μεσολάβησης και η μεσολάβηση της πολιτικής.

Μερικά από τα καλύτερα παραδείγματα για τη χρήση κλήρωσης αναφορικά με την κατανομή πόρων μπορεί να βρει κάποιος στο βιβλίο της Elinor Ostrom, *Governing the Commons*. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται: η διανομή ξυλείας σε Ελβετούς χωρικούς που συλλέγουν και στοιβάζουν ξύλα στα δάση (σελ.65), η κατανομή δεματιών χορτονομών σε χωριά της Ιαπωνίας, διανομή νερού στην Ισπανία (σελ.77) και καταμερισμός αλιευτικών χώρων σε ψαράδες στην Αλάνια (σελ. 19-20) και τη Νέα Σκωτία (σελ. 173). Σε αυτά μπορούμε να προσθέσουμε και την ευρέως διαδεδομένη πρακτική χορήγησης δικαιωμάτων νομής σε δημοτικά βοσκοτόπια, με βάση ένα εναλλασσόμενο σύστημα κλήρωσης⁷.

Αυτά τα παραδείγματα δείχνουν τη μεσολαβητική δυνατότητα των κληρώσεων. Η καθιέρωση κλήρωσης στη διευθέτηση κατανομής πόρων γίνεται μέσω προσφυγής σε έναν ανώνυμο μεσάζοντα ή διαιτητή, αδιάφθορο από κάθε εμπλεκόμενη πλευρά. Τη στιγμή που εφαρμόζεται η κλήρωση, η σχέση γίνεται τριαδική ή τριμερής (εάν υπάρχουν δύο ενδιαφερόμενες πλευρές)⁸, ή κωνική (περισσότερες από δύο). Μια τριαδική σχέση μπορεί να απεικονιστεί ως ένα τρίγωνο, του οποίου την κορυφή αντιπροσωπεύει η διαμεσολαβητική πλευρά και τις δύο γωνίες της βάσης οι ομάδες των ενδιαφερομένων. (Σχήμα 3)

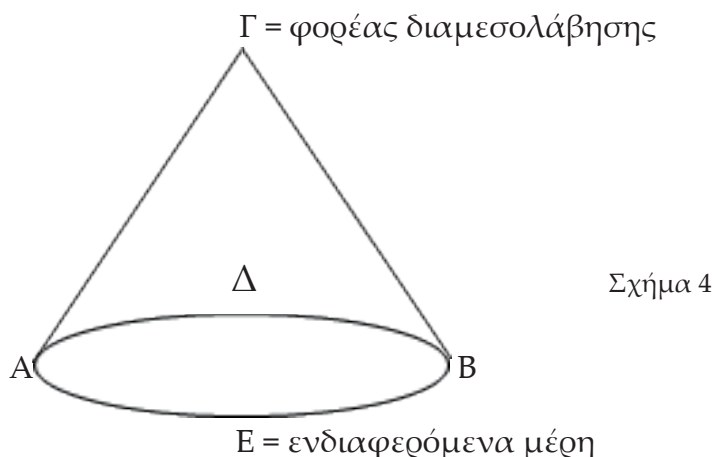

Σχήμα 3

7 Ostrom (1990). Βλέπε Green (1910) για την κατανομή χορτολιβαδικών βοσκοτόπων στο Yarmton πλησίον της Οξφόρδης.

8 Βλέπε Shapiro (1981) για τις τριαδικές σχέσεις στο δικαστικό σύστημα.

Αυτό που αποκαλώ κωνική σχέση, περιλαμβάνει την ίδια βασική δομή, αλλά αυτή τη φορά υπάρχουν περισσότερες από δύο, ή δυνητικά ακόμη περισσότερες, ενδιαφερόμενες πλευρές. Αυτό μπορεί να απεικονιστεί ως ένας κώνος με πολυάριθμες οι πλευρές που αντιπροσωπεύονται με διαφορετικά γράμματα στην περιφέρεια της βάσης. (Σχήμα 4) Για να μπορέσει να λειτουργήσει μια τριαδική/κωνική σχέση, ο φορέας διαμεσολάβησης πρέπει να δρά αμερόληπτα (ακοιμάτιστα) όσον αφορά τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Επειδή μια κλήρωση αποκλείει κάθε λογική σκέψη, προσωπική προτίμηση και χειρισμό, μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένας αδιάβλητος μηχανισμός λήψης αποφάσεων. Αυτό την καθιστά ιδιαίτερα χρήσιμη ως παράγοντα διαμεσολάβησης, καθώς δεν μπορούν να υπάρξουν προσφυγές ενάντια στην αμεροληψία της. Πραγματικά, μπορεί κάποιος να ισχυριστεί, ότι ο κλήρος εξελίχθηκε ως ένα μέσο λήψης αποφάσεων για αυτόν ακριβώς τον λόγο.

Αυτό που μας παρέχουν τα παραδείγματα κληρώσεων είναι ένα μοντέλο για την βασική μορφή διαμεσολάβησης, ή για να το θέσω αλλιώς, για την εδραίωση μεσολαβητικών σχέσεων. Παρ' όλα αυτά πρέπει να αναγνωρίσουμε, ότι αυτό είναι μόνο ένα παράδειγμα και ένα μονοπάτι διερεύνησης εκείνου που πραγματικά αποτελεί κοινό τόπο (αν όχι καθοριστικό χαρακτηριστικό) στις κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις. Ας δούμε τώρα πώς και πού αυτό λειτουργεί.

Τα δικαστικά συστήματα στηρίζονται σε μεσολαβητικές δομές και δράσεις διαμεσολάβησης, επειδή οι περίπλοκες διαδικασίες κρίσης που χρησιμοποιούν, πρέπει να εφαρμοστούν αμερόληπτα από όλες τις ενδιαφερόμενες πλευρές, και εξίσου και από τα μέλη της κοινωνίας: εκείνους που διώκονται και εκείνους που προστατεύονται από το νόμο. Οι δομές και οι διαδικασίες που πλαισιώνουν την πολιτική συζήτηση και λήψη πολιτικών αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένων των εκλογών, είναι επίσης μεσολαβητικές. Διεπόμενες από κανόνες, αυτές οι μεσολαβητικές διαδικασίες και δομές, διασφαλίζουν, ώστε οι αποφάσεις να μπορούν να λαμβάνονται χωρίς τη χρήση ανοιχτής αντιπαράθεσης. Η μία πλευρά της ζυγαριάς στις μεσολαβητικές σχέσεις μπορεί να ταυτιστεί με το σύνταγμα ενός έθνους ή μιας ομάδας εθνών ως μια σύνθετη μεσολαβητική δομή. Ένα σύνταγμα θεσπίζει μια ολόκληρη σειρά από δίκαιες διαδικασίες που διέπονται από νομοθετημένους κανόνες, για την αντιμετώπιση μιας ολόκληρης σειράς από πιθανά μελλοντικά ενδεχόμενα, ετυμηγορίες και αποφάσεις.

Εδώ, το έργο αρκετών ανθρώπων και αρκετών θεσμών αφορά την εδραίωση του μεσολαβητικού στοιχείου ή στοιχείων. Στην άλλη πλευρά της ζυγαριάς υπάρχει η συμφωνία μεταξύ δύο πλευρών. Εδώ, η ίδια η συμφωνία, είτε γραπτή είτε όχι, λειτουργεί ως ένα τρίτο ή μεσολαβητικό στοιχείο. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, το βασικό καθοριστικό χαρακτηριστικό είναι ότι ή καθεμία συμμορφώνεται με μια τριαδική/κωνική δομή, όπου μία επιτροπή ή ένα στοιχείο λειτουργεί αμερόληπτα σε σχέση με τα υπόλοιπα, περιορίζοντας τον τρόπο δράσης και άσκησης εξουσίας των αντίπαλων πλευρών.

Ίσως ένας καλύτερος τρόπος κατανόησης των μεσολαβητικών σχέσεων είναι να αναλογιστούμε γιατί δημιουργούνται, καθώς και τις πιθανές εκδοχές. Μπορούμε να επιστρέψουμε στα παραδείγματα της Ostrom και να εξετάσουμε τι θα συνέβαινε αν οι αποφάσεις που αφορούν το μοίρασμα των πόρων λαμβάνονταν χωρίς την εφαρμογή κληρώσεων. Οι πλευρές ενδεχομένως να κατέληγαν σε μια ορθολογικής μορφής μεσολάβηση – τέτοιας που να περιλαμβάνει κανόνες και συμφωνημένες διαδικασίες – πιθανό, όμως, και να προέκυπτε ανταγωνισμός για τον καλύτερο βοσκότοπο, την καλύτερη αλιευτική τοποθεσία ή τι καλύτερες στοίβες κορμών μεταξύ διαφόρων ατόμων ή ομάδων ατόμων. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να οδηγήσει στην κατάρρευση κάθε μεσολαβητικής συμφωνίας και στην έλευση διαφορετικού είδους σχέσεων. Αυτές τις αποκαλώ αντιτιθέμενες σχέσεις και ορίζονται ως μια κατάσταση όπου η κάθε πλευρά χρησιμοποιεί την όποια εξουσία διαθέτει για να διευρύνει τα δικά της συμφέροντα. Αυτό μπορεί να απεικονιστεί με μια απλή ευθεία γραμμή, η οποία αντιπροσωπεύει το κράτος ή τον θεσμό του οποίου ο έλεγχος είναι επιθυμητός, ενώ τα δύο τόξα, ένα σε κάθε άκρη, αντιπροσωπεύουν τις βλέψεις για εξουσία των αντίπαλων πλευρών.

Σχήμα 5

Αυτή η διπλή σχέση –η αντιτιθέμενη και η μεσολαβητική– παρότι αντιπροσωπεύουν αντίθετες τάσεις, μπορούν και συνυπάρχουν ταυτόχρονα σε κάθε δεδομένο πλαίσιο. Μέσα σε μια μεσολαβητική συνταγματική ρύθμιση, για παράδειγμα, ένα κόμμα μπορεί να επιδιώκει απόλυτο έλεγχο του κράτους. Από την άλλη, στην περίπτωση ενός υποθετικού εμφυλίου πολέμου, χαρακτηριστικού της έλλειψης μεσολαβητικών σχέσεων, θα μπορούσε να υπάρχει ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού που επιζητά ενεργητικά μια μεσολαβητική έκβαση. Αξίζει επίσης να σημειωθεί, πως μια μεσολαβητική σχέση περιλαμβάνει αντιπολιτευόμενα στοιχεία, τα οποία, ωστόσο, περιορίζονται και κατευθύνονται από τους μεσολαβητικούς θεσμούς ή τις συμφωνίες. Ως εκ τούτου, η αναγνώριση και έκφραση συμφερόντων και απόψεων που διίστανται μεταξύ τους είναι αναπόφευκτη και στην πραγματικότητα, είναι επιθυμητή.

Αυτή η δυναμική σχέση μεταξύ της μεσολάβησης και της αντιπολίτευσης βρίσκεται στο επίκεντρο του πλαισίου που παρουσιάζεται στο παρόν φυλλάδιο. Ο βασικός συνδετικός κρίκος του επιχειρήματος είναι η απλή ταυτοποίηση της πολιτικής εδραίωσης – το θεμέλιο της πολιτικής τάξης – με την εγκαθίδρυση μεσολαβητικών σχέσεων. Άπαξ και αντιληφθούμε αυτόν τον σύνδεσμο, θα μπορέσουμε να προσεγγίσουμε τα ουσιώδη πρακτικά βήματα που χρειάζονται για να θεσπιστεί και να αναπτυχθεί πολιτική τάξη με έναν αληθινά περιεκτικό και συμμετοχικό τρόπο. Στο τριαδικό/κωνικό μοντέλο υπάρχει ένα ξεκάθαρο σχήμα και ένα υπόδειγμα θεσμικής ανάλυσης,

ενώ στη δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ του αντιτιθέμενου και του διαμεσολαβητικού, έχουμε ένα συνεχόμενο πλαίσιο αναφοράς που δεν εξαρτάται από κάποια ιδανική ή τελική καταστατική μορφή. Επιπλέον, αυτό το πλαίσιο μπορεί να εφαρμοστεί σε κάθε μορφής πολιτικές συμφωνίες και διακανονισμούς και σε κάθε τομέα κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης. Αν μπορούμε να αναγνωρίσουμε τα αντιτιθέμενα και μεσολαβητικά στοιχεία σε κάθε υπάρχουσα συνάρτηση, τότε είναι αρκετά απλό να ενισχύσουμε τα δεύτερα, σε περιπτώσεις που η πολιτική τάξη φαίνεται να διατρέχει κίνδυνο.

Έχοντας φτάσει ως εδώ, υπάρχει άλλο ένα σημαντικό σημείο που χρήζει αναγνώρισης. Το γεγονός ότι αναγνωρίζουμε τη κοινή ανθρώπινη αξία της εγκαθίδρυσης καλών, λειτουργικών μεσολαβητικών σχέσεων. Αυτό είναι αυταπόδεικτο, εφόσον πιστεύουμε ότι οι συλλογικές συζητήσεις και η ειρηνική επίλυση προβλημάτων είναι τελικά προτιμότερα από την επιβολή δύναμης. Μπορούμε, επίσης, να διαμορφώσουμε μια συνειδητή εκτίμηση της αξίας των μεσολαβητικών σχέσεων, βλέποντάς τις ως συνεισφορά σε μια σειρά από παγκόσμιες ανθρώπινες αξίες. Μπορεί να επιθυμούμε να τις χαρακτηρίσουμε με όρους εννοιών τέτοιων, όπως τα αίτια της κοινωνικής προόδου ή η παγκόσμια εξέλιξη της ανθρωπότητας. Αυτή η αναγνώριση λειτουργεί ως σημαντικό ορόσημο στον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τα επιχειρήματα για νέες μορφές δημοκρατίας των πολιτών. Από τη στιγμή που θα το επιτύχουμε, μπορούμε να θέσουμε το επόμενο ερώτημα: ποιος είναι καλύτερος τρόπος για να επιτευχθεί αυτό;

Η απάντηση στο εν λόγω ερώτημα, εμπεριέχεται ουσιαστικά στο πόρισμα που αφορά τη γενικότερη ανθρώπινη αξία καλών σχέσεων μεσολάβησης. Αν είναι καλή η πολιτική τάξη, τότε για ποιον είναι καλή ή για ποιον θα έπρεπε να είναι καλή; Αν η απάντησή μας είναι του τύπου «για τους πολίτες στο σύνολό τους», «για κάθε έναν και όλους τους πολίτες» ή απλώς «για όλους», τότε η απάντηση στο ερώτημά μας θα είναι, ότι η πολιτική σταθερότητα επιτυγχάνεται με τον καλύτερο τρόπο, εάν οι μεσολαβητικές λύσεις σχεδιάζονται, εφαρμόζονται και λειτουργούν από τους ίδιους τους πολίτες.

Μπορούμε επίσης να προσεγγίσουμε αυτό το επιχείρημα και να καταλήξουμε στο ίδιο συμπέρασμα, από μια άλλη κατεύθυνση. Για να αποκατασταθεί η πολιτική τάξη σε ενδεχόμενο εμφυλίου πολέμου ή για να αποτραπεί μια πιθανή φραξιονιστική ανάληψη ελέγχου, η μεσολαβητική δύναμη πρέπει να είναι αρκετά ισχυρή ή να διαθέτει μια ισχυρή δυναμική εδραίωσής της. Με απλούς όρους, μπορούμε να θεωρήσουμε ότι διαθέτει μια αριθμητική υπεροχή έναντι των δυνάμεων των αντιτιθέμενων πλευρών, παρότι η δύναμη του μεσολαβητικού φορέα εξαρτάται, επίσης, από την καλή του οργάνωση. Με αυτό επανερχόμαστε στην λύση που προσφέρει η χρησιμότητα των πολιτών ως μία τρίτη ή διαμεσολαβητική δύναμη. Το επιχείρημα σε αυτή την περίπτωση βασίζεται στην έμπρακτη προϋπόθεση, ότι η μεσολαβητική δύναμη θα πρέπει να διαθέτει την ικανότητα της επιβίωσης και της αποτελεσματικής λειτουργίας.

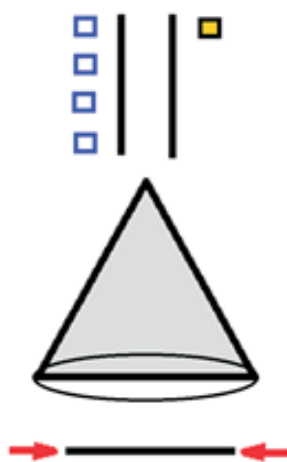
Κατ' αυτό τον τρόπο οδηγούμαστε στο τελικό στοιχείο αυτού του πλαισίου. Αφορά στο επιχείρημα, ότι η συστηματική εφαρμογή του τυχαίου διορισμού είναι η καλύτερη μέθοδος με την οποία μπορούν οι πολίτες να αναλάβουν αυτές τις θέσεις και τους ρόλους που συνιστούν τη μεσολαβητική δύναμη. Η πρόσληψη σε τυχαία βάση είναι απολύτως συμβατή με την αμεροληψία και την απουσία σχέσεων εξουσίας που χρειάζονται οι θεσμοί μεσολάβησης. Ως εκ τούτου, είναι ένας ιδιαίτερα αποτελεσματικός τρόπος πολιτικής ανάληψης αμερόληπτων ρόλων εντός του πολιτικού σώματος. Μπορούμε επίσης να θεωρήσουμε ότι η συστηματική χρήση τυχαίας πρόσληψης διαθέτει το δυναμικό της δημιουργίας ενός νέου ρόλου μετάθεσης της δύναμης και

κυριαρχίας, διαφορετικής από τη συγκέντρωση εξουσίας που υπάρχει σε αντιπολιτευόμενες μορφές. Ο συνδυασμός μεσολαβητικής πολιτικής και τυχαίας επιλογής μας δείχνει, επίσης, πώς μια «τρίτη δύναμη» διαμεσολάβησης και γεφύρωσης μπορεί να εμποδίσει την μετατροπή των πολιτικών κληρώσεων σε σταθμισμένες διαδικασίες μεθόδευσης, μειώνοντας την επίδραση των αντιπολιτευόμενων στοιχείων.

Ωστόσο, από τη στιγμή που προχωρήσει η επιλογή των πολιτών, θα χρειαστούν διαφορετικά μέτρα για να διασφαλιστεί ότι οι ανάγκες και τα καθήκοντα του αξιώματος θα τύχουν υπεύθυνης αντιμετώπισης. Αυτό το γεγονός δείχνει σε μεγάλο βαθμό την αξία του μηχανισμού τυχαίας πρόσληψης και τους περιορισμούς του. Αν ο στόχος της μορφής δημοκρατίας των πολιτών, που περιγράφεται σε αυτό το φυλλάδιο είναι κατά κύριο λόγο η υπεράσπιση της μεσολαβητικής φύσης του πολιτικού συστήματος, τότε η επιλογή μέσω κλήρωσης λειτουργεί ως ένα στοιχείο ή εναλλακτική αναζήτησης αυτής της γενικής αιτίας ή ανώτερου σκοπού. Αυτός ο ανώτερος στόχος και μεσολαβητικό πλαίσιο είναι εκείνα που καθορίζουν, ή θα έπρεπε να καθορίζουν, τον τρόπο για την καλύτερη δυνατή διαχείριση της διαδικασίας των κληρώσεων και της ένταξής τους σε άλλους μηχανισμούς και καταστατικά στοιχεία.

Μπορεί τώρα να τεθεί το ερώτημα, ποιο θα είναι το κύριο σχήμα μιας τέτοιας διευθέτησης: ποια θα ήταν τα βασικά του χαρακτηριστικά και πώς θα μπορούσαμε καλύτερα να διατυπώσουμε την κατανόησή μας σχετικά με την λειτουργία τους. Θα ξεκινήσω με ένα απλό διάγραμμα. Προέρχεται από τα πρωτο-πολιτικά παραδείγματα, αλλά μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει μεμονωμένους πολιτικούς θεσμούς, καθώς και την ίδια την μεσολαβητική πολιτική διαδικασία συνολικά. Ουσιαστικά, αποτελεί, μόνο μια εικονική σύνοψη των μέχρι τώρα επιχειρημάτων.

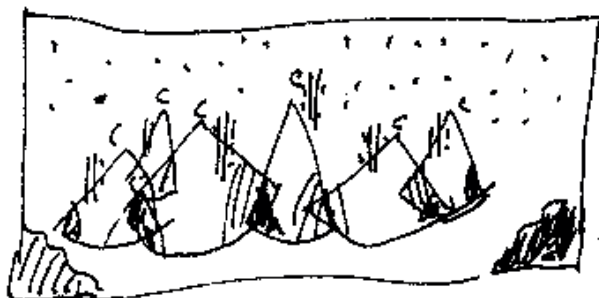
Σχήμα 6

Το κεντρικό τριαδικό/κωνικό σχήμα λειτουργεί σε ό,τι αφορά τον έλεγχο των αντιτιθέμενων τάσεων, οι οποίες απεικονίζονται στο κάτω μέρος, ενώ η αμεροληψία του φορέα διαμεσολάβησης διατηρείται με την χρήση της τυχαίας επιλογής (παράλληλα με άλλους μεσολαβητικούς μηχανισμούς και συσκευές). Το πιο πάνω σχήμα αποτελεί μια αναπαράσταση της διαδικασίας κλήρωσης που εξετάσαμε προηγουμένως.

Ως εκ τούτου, ένας πλήρης θεσμός μπορεί να αντιπροσωπεύεται ως μια σειρά από αυτούς τους κωνικούς μεσολαβητικούς μηχανισμούς, όπου στην κορυφή Γ του καθενός θα βρίσκεται ένας φορέας διαμεσολάβησης, ενώ καθένας από αυτούς μπορεί να περιλαμβάνει πιθανά κομματικά στοιχεία, που ενδεχομένως απειλούν, με έναν ή περισσότερους τρόπους, το αμερόληπτο καθεστώς του. Η διατήρηση της αμερό-

ληπτης φύσης αυτών των θεσμών πραγματοποιείται χάρη στη διαδικασία προσλήψεων μέσω κλήρωσης, που λειτουργεί σε διαφορετικούς τομείς και περιλαμβάνει διαφορετικά καθήκοντα για τους πολίτες στα πλαίσια αυτών των θεσμών.

Σχήμα 7

Οι κουκίδες στο φόντο αντιπροσωπεύουν τους πολίτες, οι οποίοι ως επί το πλείστον διαβιώνουν και εργάζονται εκτός του πολιτικού σώματος και των κρατικών θεσμών. Οι πιτσιλιές και οι γραμμές στις γωνίες αντιπροσωπεύουν τις οργανωμένες κομματικές δυνάμεις που μπορεί να επιδιώκουν να καθορίζουν την αφοσίωση (ή την έλλειψη πίστης) των πολιτών και οι οποίες, ίσως, θελήσουν να ελέγξουν νευραλγικούς θεσμούς, είτε εκ των έσω είτε ασκώντας πίεση από τα έξω.

Από αυτό, θα πρέπει να είναι άμεσα προφανές πως όσο περισσότεροι πολίτες λαμβάνουν μέρος στην προάσπιση αμερόληπτων θεσμών, τόσο μειώνεται η πιθανότητα συμμετοχής τους στις ομάδες που αναζητούν την ηγεμονία ή την εξουσία. Αντίστοιχα, αν οι μετέχοντες για τις θέσεις τυχαίας επιλογής είναι αρκετά πολυάριθμοι, οι δομές των θεσμών αρκετά ανστηρές και οι πολίτες σε εγρήγορση, οι θεσμοί μπορούν να προστατευτούν επιτυχώς.

Αυτό μας παρέχει μια άλλη οπτική για τους πολίτες ως ένα είδος «τρίτης δύναμης» ή μεσολαβητικής ομάδας που υπερασπίζεται την ίδια την πολιτική διαδικασία. Όπως είδαμε νωρίτερα, για να λειτουργήσει με επιτυχία σε αυτού του είδους τον θεσμό, ο ομαδικός αυτός σχηματισμός θα πρέπει να είναι περισσότερο πολυάριθμος, καλύτερα οργανωμένος και πιο δεσμευμένος στα καθήκοντα του λειτουργήματος απ' ό,τι οι αντίπαλοί του. Μπορούμε, επίσης, να αντιληφθούμε ότι σε αυτού του τύπου τον θεσμό οι πολίτες «ιδιοποιούνται» την πολιτική διαδικασία υπερασπιζόμενοι τον μεσολαβητικό της ρόλο ενάντια στην υπονόμευση.

Σε αυτού του είδους τον θεσμό –όπου η πρόσληψη πολιτών μέσω κλήρου χρησιμοποιείται συστηματικά στην προάσπιση της πολιτικής διαδικασίας – ίσως μπορούσαμε να οραματιστούμε την ανάδειξη ενός νέου τύπου κράτους. Ένα κράτος, στο οποίο το κίνημα πολιτών, εντός και διαμέσου κομβικών αξιωμάτων, παράγει μια τελείως διαφορετική μορφή πολιτικής οργάνωσης απ' αυτή της σύγχρονης φιλελεύθερης δημοκρατίας. Στη φιλελεύθερη δημοκρατία, το κράτος είναι ένα συνονθύλευμα πολιτικών, στρατιωτικών και οικονομικών ελίτ, που περιστασιακά λογοδοτούν στους πολίτες μέσω της διαδικασίας εκλογής κυβερνήσεων σε τακτά χρονικά διαστήματα. Η είσοδος σε αυτές ελίτ καθίσταται δυνατή μέσω της εκλογικής διαδικασίας, αλλά θα πρέπει να αναγνωρίσουμε, ότι υπάρχουν και άλλα, λιγότερο θεσμικά αποδεκτά, κανάλια επιρροής, αρκετά από τα οποία βασίζονται σε προσωπική δύναμη και επίδραση. Σαν σύνολο, οι πολίτες, παρότι δεν αποκλείονται πλήρως από την εκλογική διαδικασία, έχουν μόνο έναν σημαντικό συνταγματικό ρόλο – την ψήφο.

Οι πολίτες μπορούν, βεβαίως, να συμμετέχουν στην πολιτική διαδικασία προσχωρώντας σε ένα πολιτικό κόμμα, μια ομάδα της κοινωνίας των πολιτών ή κάποιου είδους ομάδα διαμαρτυρίας. Όσο ζωτικές και αν είναι οι ομάδες αυτές, για τη διατήρηση ενός ανοιχτού αντίλογου, διατρέχουν τον κίνδυνο να δημιουργήσουν τις δικές τους εσωτερικές δομές εξουσίας, μοτίβα εξάρτησης και στενούς κύκλους εξουσίας των ελίτ. Όποιος πολίτης επιθυμεί να συνεισφέρει στο πολιτικό σύστημα ακομμάτιστα, έχει σχετικά λίγες ευκαιρίες να το πράξει.

Η μορφή δημοκρατίας των πολιτών που περιγράφεται εδώ, έχει, αντιθέτως, στον πυρήνα της τον ενεργό και ανεξάρτητο πολίτη. Πρέπει, ωστόσο, να είμαστε προσεκτικοί σχετικά με το πώς αντιλαμβανόμαστε και παρουσιάζουμε τον πολίτη σε αυτόν τον νέο τύπο συνταγματικής ρύθμισης. Δεν υπονοώ ότι οι πολίτες θα πρέπει να σταματήσουν να εντάσσονται σε πολιτικά κόμματα ή να πάψουν να έχουν ενεργό ρόλο στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους ή να δρουν σε ζητήματα που θεωρούν σπουδαίας σημασίας για το ευρύτερο κοινό. Αντιθέτως, το μοντέλο δημοκρατίας που προτείνω σε αυτό το φυλλάδιο, ενσωματώνει την ιδέα ότι ο πολίτης αναλαμβάνει την προάσπιση του πολιτικού συστήματος, ούτως ώστε όλα αυτά τα ζητήματα να τύχουν μια δίκαιης και πλήρους ακρόασης. Η ιδιαίτερη αξία της συστηματικής συμμετοχής των πολιτών στην προάσπιση της μεσολαβητικής φύσης των πολιτικών διαδικασιών έγκειται στην διαμόρφωση ενός πολιτικού τοπίου, όπου οι εσωτερικές διεργασίες, η έδρα εξουσίας και το πολιτικό σώμα δεν διέπονται πλέον από κομματικές εξαρτήσεις, προνόμια και ελιτίστικη πολιτική ισχύος. Πρότασή μου είναι, η προάσπιση του πολιτικού συστήματος από τους πολίτες να συμπληρώνεται και να πραγματοποιείται παράλληλα με τη συμμετοχή των πολιτών στο σύστημα σε αναζήτηση ουσιωδών θεμάτων. Αυτό ισχύει, ανεξάρτητα αν τα αιτήματα που διατυπώνονται κατά αυτόν τον τρόπο είναι προς το συμφέρον μιας συγκεκριμένης κοινωνικής μερίδας ή διαμορφώνονται με γνώμονα το κοινό όφελος.

Συνεπώς, δεν συνιστώ να τεθούν εκτός νόμου τα πολιτικά κόμματα, όπως στην Φλωρεντία της Αναγέννησης και σε άλλες πόλεις του ιταλικού Βορρά εκείνης της εποχής. Αντιθέτως, προτείνω, το έργο των πολιτών στην αμερόληπτη και ακομμάτιστη ιδιότητά τους ως υπερασπιστές του πολιτικού συστήματος, να στηρίξει το κομματικό σύστημα, ασκώντας έλεγχο στις εξουσιαστικές κομματικές παρεκτροπές, φέρνοντας τους πολίτες, σε τακτική βάση, πλησιέστερα στον τρόπο λειτουργίας της πολιτικής.

Παράλληλα, δεν υποστηρίζω ότι αυτή η νέα εμπλοκή των πολιτών σε έναν μεσολαβητικό ρόλο θα πρέπει να περιορίσει την καινοτομία σε άλλους τομείς άσκησης της δημοκρατίας. Αντιθέτως, οραματίζομαι έναν μεγαλύτερο έλεγχο του πολιτικού συστήματος από τους πολίτες, ο οποίος πραγματικά θα τόνωνε ακόμη περισσότερο τη δημοκρατική ανάπτυξη σε πεδία, όπως η άμεση δημοκρατία και η μεγαλύτερη υποχρέωση λογοδοσίας των πολιτικών εκπροσώπων. Άποψή μου είναι, ότι αυτά τα σπουδαία δημοκρατικά αγαθά είναι πιο πιθανό να επιτευχθούν ασφαλώς, να διαφυλαχθούν και να διατηρηθούν, εάν το πολιτικό σύστημα αποτελεί την κοινή ιδιοκτησία των ίδιων των πολιτών.

Αυτό, ως εκ τούτου, αποτελεί την επισκόπηση, το βασικό σχήμα, όπως θα λέγαμε, ενός νέου τύπου δημοκρατίας των πολιτών ή, καλύτερα, μιας νέου τύπου δημοκρατίας των πολιτών στον σύγχρονο κόσμο. (Θα ήθελα να επισημάνω, ότι αυτός ο τύπος δομής ήταν πολύ γνωστός στους δημοκράτες της αρχαίας Αθήνας και στους δημοκράτες των κυβερνήσεων του λαού (*popolo*) στα τέλη του Μεσαίωνα στην Ιταλία.⁹)

9 Βλέπε Koenig (1977), Waley (1988) και Wolfson (1899)

Στηρίζεται στην ιδέα της κοινής κυριότητας της πολιτικής διαδικασίας και της προστασίας αυτής της κοινής κυριότητας μέσω εφαρμογής της τυχαίας επιλογής. Όσο περισσότεροι πολίτες μετέχουν ενεργά και συνειδητά στον ρόλο αυτό, τόσο πιο σταθερό, δυνατό και δίκαιο θα είναι το κράτος.

Υπάρχουν δύο βασικά ερωτήματα, τα οποία χρήζουν τώρα εξέτασης. Πρώτον: πώς θα έμοιαζε στις συγκεκριμένες της λεπτομέρειες μια τέτοια δημοκρατία πολιτών; Δεύτερον, πώς μπορούμε να προχωρήσουμε στην πραγματοποίηση αυτής της μορφής ή στο όραμα της δημοκρατίας των πολιτών;

Κεφάλαιο τρία: Σχεδιασμοί και Θεσμοί

Προτού εξετάσω τις ιδιαιτερότητες για το πώς θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί η τυχαία επιλογή, χρειάζεται να θέσω ορισμένες γενικές αρχές. Αυτές, δεν υποδεικνύουν απλά, πώς μπορεί να λειτουργήσει καλύτερα μια τυχαία πρόσληψη, αλλά εγείρουν, επίσης, το ερώτημα γιατί θα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί. Με άλλα λόγια, μας φέρνουν σε επαφή με μερικούς από τους γενικούς στόχους και θέσεις που υπογραμμίζουν αυτήν την πρόταση για μια δημοκρατία πολιτών.

Η πρώτη αρχή εξάγεται από τη συζήτηση στην εισαγωγή αυτού του φυλλαδίου, και απλά σημαίνει, πως κάθε εφαρμογή τυχαίας επιλογής θα πρέπει να προχωρά σε θετική χρήση των ποιοτήτων της διαδικασίας κλήρωσης. Οι θεσμοί που χρησιμοποιούν την τυχαία πρόσληψη, θα πρέπει να σχεδιάζονται υπό το φως μιας ολόπλευρης εξέτασης του λόγου για τον οποίο χρησιμοποιείται αυτού του είδους η μέθοδος επιλογής, έναντι οποιασδήποτε άλλης. Συνεπώς η δυνατότητα επίλυσης προβλημάτων που παρέχει η τυχαία επιλογή, θα πρέπει να είναι αντίστοιχη του υπάρχοντος προβλήματος, τόσο με κριτήριο τις άμεσες ανάγκες του εν λόγω θεσμού όσο και αναφορικά με τον τρόπο που ο θεσμός εκείνος θα συνέβαλε στο συνολικό πλαίσιο και ήθος της συγκρότησης.

Η δεύτερη αρχή είναι τέτοια, που καθορίζει και χαρακτηρίζει αυτό το συγκεκριμένο μοντέλο δημοκρατίας πολιτών σε σύγκριση με άλλες προτάσεις που αφορούν τη συστηματική χρήση τυχαίας επιλογής πολιτών. Αυτό σημαίνει ότι η τυχαία πρόσληψη θα πρέπει πρωτίστως να χρησιμοποιείται ως μέσο στήριξης, ανάπτυξης και υπεράσπισης εκείνων των δομών και διαδικασιών που έχουν έναν αποκλειστικά μεσολαβητικό ρόλο. Σύμφωνα με το συμπέρασμα, στο οποίο κατέληξα στο προηγούμενο κεφάλαιο, η δημιουργία ισχυρών μεσολαβητικών δομών και διαδικασιών αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της διαδικασίας πολιτικής σταθεροποίησης και δεν μπορεί να διαχωριστεί από τη σταθερότητα, την ασφάλεια και την πολιτική ανάπτυξη τόσο σε νεοαναδυόμενες όσο και σε αποκαλούμενες ώριμες δημοκρατίες. Είναι, όπως λένε, κάτι καλό. Η πιο σημαντική όψη αυτής της αρχής και το κύριο θεωρητικό συμπέρασμα αυτού του φυλλαδίου, είναι ότι η ιδιότητα της αμεροληψίας, που είναι προφανής στην τυχαία επιλογή και η δυνατότητά της να αποτρέπει την όποια συγκέντρωση οργανωμένης εξουσίας, την καθιστούν ιδανική ως μέσο πρόσληψης πολιτών σε αξιώματα μεσολαβητικής φύσης.

Η τρίτη αρχή προέρχεται από πρώτες κριτικές μελέτες του Godwin. Σε αυτές υποστηρίζεται, ότι η πρόσληψη μέσω κλήρωσης θα έπρεπε να χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την υποστήριξη της συλλογικής λήψης ορθολογικών αποφάσεων και όχι ως υποκατάστατο αυτής ή με έναν τρόπο που θα μπορούσε να οδηγήσει σε ανυπο-

ληψία μια τέτοια διαδικασία. Αυτή η αρχή συνιστά, επίσης, ένα επιχείρημα για την εφαρμογή της τυχαίας επιλογής σε θέσεις διαμεσολαβητικού χαρακτήρα, καθώς αυτά τα αξιώματα έχουν ως στόχο την διευκόλυνση και διαφύλαξη συλλογικών ορθολογικών διαβουλεύσεων, και όχι την άμεση συμμετοχή σε αυτές. Σε πρακτικό επίπεδο, αυτή η αρχή συνδέεται με ζητήματα νομιμότητας και δημοκρατικής εξουσίας. Αυτό μπορεί να γίνει καλύτερα αντιληπτό, θέτοντας το εξής ερώτημα: μια απόφαση, προερχόμενη από ένα φόρουμ τυχαία επιλεγμένων πολιτών, θα είχε περισσότερο ή λιγότερο κύρος και νομιμότητα από μια απόφαση ισάξιας βαρύτητας που ελήφθη από ένα εκλεγμένο φόρουμ ή από ένα δημοψήφισμα; Μέσα από το ίδιο αυτό ερώτημα προβάλλει η εντύπωση, ότι η σημασία που εκχωρείται σε τέτοιους φορείς τυχαίας επιλογής, συγκριτικά με άλλες μορφές λήψης αποφάσεων, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται προσεκτικά, προκειμένου να διασφαλιστεί πως το στοιχείο του τυχαίου δεν προσβάλλει τη νομιμότητα του εν λόγω θεσμού.

Η τέταρτη αρχή συνίσταται στο ότι η χρήση της τυχαίας επιλογής θα πρέπει να γίνεται κατά τρόπον, ώστε να υποστηρίζει και να ενισχύει την πολιτική ανάπτυξη του σώματος των πολιτών. Πρόκειται, κυρίως, για μια προσπάθεια σύνδεσης της τυχαίας πρόσληψης με έναν ευρύτερο πολιτικό στόχο: να αυξηθεί ο βαθμός δέσμευσης του κάθε πολίτη με το πολιτικό του/της περιβάλλον. Αυτό μπορούμε να το δούμε τόσο με όρους ποσότητας όσο και με όρους ποιότητας: στην ιδέα πως θα πρέπει περισσότεροι πολίτες να συμμετέχουν στην πολιτική κοινωνία και την ιδέα, ότι αυτή η συμμετοχή θα πρέπει βαθμιαία να προωθεί μία καλύτερη κατανόηση της λειτουργίας της πολιτικής μεταξύ των πολιτών. Αν οι πολίτες πρόκειται να έχουν την κυριότητα και εκ των πραγμάτων τον έλεγχο του πολιτικού συστήματος, αυτό συνεπάγεται, επίσης, σημαντική ευθύνη και εμπεριέχει κατ' ανάγκη τα μέσα με τα οποία η ευθύνη αυτή μπορεί να αναγνωριστεί, να ενθαρρυνθεί και να αναπτυχθεί.

Η αρχή αυτή είναι σημαντική, επειδή, με τη σειρά της, οδηγεί σε έναν μεγαλύτερο στόχο ο οποίος υπηρετείται από την τυχαία πρόσληψη πολιτών σε θέσεις του δημοσίου. Για την επίτευξη πολιτικής ανάπτυξης των πολιτών, θα πρέπει να δοθεί συνειδητά η απαραίτητη προσοχή, ούτως ώστε να διασφαλιστεί η πολιτική ισότητα για όλους τους πολίτες. Θα μπορούσε κάποιος να υποστηρίξει ότι αυτό είναι αδιαχώριστο από την ιδέα μιας καθαρά αμερόληπτης μεταχείρισης σύμφωνα με το νόμο. Αυτό μπορούμε, επίσης, να το δούμε να εκφράζεται δυναμικά με τη χρήση τυχαίας επιλογής σε ευρείες ομάδες πολιτών, προκειμένου να διασφαλιστούν ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στο πολιτικό σύστημα. Υπό αυτή την έννοια – όπως στην προώθηση μιας πλήρους, δίκαιης και ίσης ανάπτυξης της ιδιότητας του πολίτη – μπορεί να κατανοηθεί καλύτερα η αμεροληψία των καλών διαμεσολαβητικών σχέσεων. Δεν πρόκειται για ουδετερότητα ή αμεροληψία από την άποψη του συνόλου των αξιών, καλών και κακών, αλλά για αμεροληψία που λειτουργεί προς όφελος συνολικά της πολιτείας, σύμφωνα με το δικό της νομικό σύστημα και την πολιτική διακυβέρνηση.

Η τελευταία αρχή είναι ότι ο σχεδιασμός εκείνων των θεσμών που εφαρμόζουν την τυχαία επιλογή προσλήψεων θα πρέπει να είναι αποδοτικός. Ο καθένας θα πρέπει να έχει έναν σαφή καταστατικό σκοπό και τα διάφορα στοιχεία του θα πρέπει να λειτουργούν καλά, προκειμένου αυτός να επιτευχθεί. Για παράδειγμα, θα πρέπει να υπάρχουν προφανείς λόγοι για την χρησιμοποίηση μεγάλου ή μικρού αριθμού πολιτών, για μεγάλες ή μικρές περιόδους στο εκάστοτε αξίωμα ή για τον καθορισμό διαφορετικών ομάδων από όπου θα μπορούν να επιλεγούν πολίτες. Χρειάζεται να υπάρχουν ενσωματωμένες διατάξεις για αξιολόγηση και αναμόρφωση, ενώ θα πρέπει να παρέχεται εκπαίδευση, στην περίπτωση που κρίνεται απαραίτητη. Αποδοτικότητα, ωστόσο, δεν σημαίνει μόνο αποτελεσματική διαχείριση. Υπάρχει, επίσης, η

έννοια ότι οι ενέργειες ενός θεσμού μπορούν να κριθούν αποτελεσματικοί, σύμφωνα με δημοκρατικά κριτήρια, όπως είναι η περιεκτικότητα, η ανταπόκριση και η εντιμότητα. Χρειάζεται, ωστόσο, η προσφυγή στην κοινή λογική, για να μπορούν η καλή διακυβέρνηση και η δημοκρατική συμμετοχή να συνεργάζονται αποτελεσματικά η μία με την άλλη. Συχνά δημοψηφίσματα για ασήμαντα ζητήματα ή μεγάλοι αριθμοί πολιτών που επιλέγονται για να διαδραματίσουν ασαφείς ρόλους, για παράδειγμα, δεν προωθούν την καλή διακυβέρνηση, όσο δημοκρατικά και αν είναι κατ' όνομα αυτά τα μέτρα.

Πιθανές συνταγματικές μορφές για τυχαία επιλογή

Με τη βοήθεια αυτών των αρχών, μπορούμε να αρχίσουμε να εξετάζουμε τους διάφορους τρόπους με τους οποίους μπορεί να λειτουργήσει η τυχαία επιλογή στις συνταγματικές ρυθμίσεις της δημοκρατίας των πολιτών. Προς διευκόλυνση, μπορούμε να τις χωρίσουμε σε τρεις κατηγορίες:

1. Μικρές ομάδες πολιτών σε καίριες θέσεις που δρουν ως παρατηρητές και επόπτες και συνδέονται με ευρύτερους φορείς λήψης αποφάσεων.
2. Μεγαλύτερες ομάδες πολιτών με δικαιοδοσία διαβουλεύσεων ή/και λήψης αποφάσεων.
3. Θέσεις κατόπιν κλήρωσης, που θα αποτελούνται από μικρές ομάδες ειδημόνων.

Οι προηγούμενες αρχές ξεκινούν να μας δείχνουν ότι οι καλύτερες λύσεις για καθεμιά από αυτές τις κατηγορίες δεν προέρχονται μόνο από τον σχεδιασμό του συγκεκριμένου θεσμού, αλλά από τον τρόπο με τον οποίο ο θεσμός αυτός μπορεί να συνδεθεί με άλλες δημοκρατικές δομές και διαδικασίες. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε ό,τι αφορά το ζήτημα της χρησιμότητας της επιλογής μέσω κλήρωσης για την ενίσχυση του συλλογικού ορθολογισμού σε ό,τι αφορά τη λήψη πολιτικών αποφάσεων.

Στα γραφεία των πολιτών που θα ασκούν χρέη παρατηρητή, μικρές ομάδες από τυχαία επιλεγμένους (και κατάλληλα εκπαιδευμένους) πολίτες, θα πρέπει να τοποθετούνται σε θεσμικές θέσεις κλειδιά, συγκροτημένες από εκλεγμένα ή μη εκλεγμένα μέλη. Θα είναι επιφορτισμένοι να παρακολουθούν τις συζητήσεις και τις αποφάσεις που λαμβάνουν αυτά τα σώματα και να δίνουν αναφορά σε μεγαλύτερους, πιο δημοκρατικούς φορείς, οι οποίοι σχετίζονται με αποφάσεις ή ζητήματα που, κατά την άποψή τους, μπορεί να χρειάζονται περεταίρω διερεύνηση. Αυτό το δευτερεύον τμήμα ή θεσμός θα μπορούσε να είναι ένα υπάρχον όργανο δημοκρατικής διακυβέρνησης, όπως μια εκλεγμένη συνέλευση, ή θα μπορούσε ακόμη και να είναι μία νεοσύστατη ομάδα πολιτών, επιφορτισμένη με την αρμοδιότητα να ανακαλεί την αρχική απόφαση ή να την επαναφέρει για περαιτέρω εξέταση. Σε κάποιες αρμοδιότητες, όπως η εκλογική επιτήρηση, αναφορές για παραπτώματα γίνονται απευθείας στο δικαστικό σύστημα ή σε ειδικά εκλογικά δικαστήρια. Σε περιπτώσεις όπου τυχαία επιλεγμένοι πολίτες αναλαμβάνουν, για παράδειγμα, το ρόλο του επιτηρητή εκλεγμένων μελών σε επιτροπές τοπικών συμβουλίων, θα ήταν ίσως αρμόζον για αυτούς να απευθύνουν τις αναφορές τους, κατά κύριο λόγο, σε ένα σώμα ευρύτερα εκλεγμένο. Θα ήταν, επίσης, δυνατόν, οι επιφορτισμένοι με την επιτήρηση πολίτες να ξεκινήσουν τις διαδικασίες θέσπισης τοπικών/ περιφερειακών ή εθνικών δημοψηφισμάτων. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η επακόλουθη έγκριση από ένα πολυπληθέστερο

σώμα τυχαία επιλεγμένων πολιτών, θα μπορούσε να διαμορφώσει το επόμενο στάδιο της διαδικασίας.

Έχω ήδη επισημάνει τα προβλήματα νομιμότητας που θα μπορούσαν να προκύψουν εάν παραχωρούνταν σε μεγάλα, τυχαία επιλεγμένα, φόρουμ ανάλογη εξουσία με εκείνη που έχουν εκλεγμένες συνελεύσεις ή άλλες μορφές ορθολογικής συλλογικής λήψης αποφάσεων, όπως δημοψηφίσματα. Αυτό δεν αποκλείει τη χρήση τυχαία επιλεγμένων πολιτών στη λήψη σοβαρών αποφάσεων ή τη δυνατότητα διατύπωσης απόψεων, αλλά προϋποθέτει ότι αυτά θα πρέπει να σχεδιαστούν ώστε να λειτουργούν παράλληλα με άλλα μέτρα. Το παράδειγμα που έρχεται ευθύς αμέσως στο νου είναι η περίπτωση του δεύτερου νομοθετικού σώματος. Αυτή η ρύθμιση θα διατηρούσε την υπεροχή του πρώτου ή εκλεγμένου σώματος, αλλά θα πρόσθετε μια επιπλέον δημοκρατική διάσταση στην ψήφιση της νομοθεσίας. Για να εφαρμοστεί αυτή η αρχή στην πράξη, ένα δεύτερο σώμα θα έπρεπε να παίξει υποστηρικτικό ρόλο στην κύρια νομοθετική συνέλευση. Θα μπορούσε, για παράδειγμα, να περιορίζεται στον έλεγχο και την τροπολογία της νομοθεσίας. Μια πιθανή λύση για τη δημιουργία ενός εξισορροπημένου δεύτερου σώματος, θα ήταν το 1/3 των μελών να διορίζονται, το 1/3 να εκλεγόταν και το 1/3 να επιλεγόταν τυχαία. Αυτό θα αντιστάθμιζε την πολυμορφία με την εμπειρία, τον κομματισμό με την ανεξαρτησία και την τυχαία πρόσληψη με τις ορθολογικές διαδικασίες διορισμού και εκλογής.

Μια άλλη λύση στο πρόβλημα της καλύτερης αξιοποίησης θεσμών και θέσεων επανδρωμένων από τυχαία επιλεγμένους πολίτες, θα ήταν να χρησιμοποιηθούν τέτοιου είδους τυχαίες ομαδοποιήσεις για την έγκριση αποφάσεων που ελήφθησαν από μικρότερες, και ενδεχομένως μη εκλεγμένες, ομάδες. Σε περίπτωση που ένα συνταγματικό δικαστήριο χρησιμοποιείται για τη διεξαγωγή δικαστικού ελέγχου, για παράδειγμα, οι αποφάσεις του θα μπορούσαν, στη συνέχεια, να εγκριθούν από ένα τυχαία επιλεγμένο, φόρουμ πολιτών. Με παρόμοιο τρόπο, τα φόρουμ των πολιτών θα λάβαιναν άλλες ενδιάμεσες αποφάσεις εντός ενός ευρύτερου δημοκρατικού πλαισίου, στο οποίο η νομιμότητά τους δεν θα μπορούσε να τεθεί υπό αμφισβήτηση. Σε αυτό, όπως είδαμε, θα μπορούσε να περιλαμβάνεται η απόφαση εάν ένα συγκεκριμένο ζήτημα θα έπρεπε να αποτελέσει αντικείμενο δημοψηφίσματος ή ακόμα και να αποφασιστεί η διατύπωση των ερωτήσεων του δημοψηφίσματος.

Η τρίτη από τις συνταγματικές μορφές που θα μπορούσε να επωφεληθεί από τη χρήση τυχαίας επιλογής είναι η περίπτωση, όπου μια επιτροπή ή άλλη επίσημη ομαδοποίηση συγκροτείται από μια μικρή ομάδα ειδικών εμπειρογνομόνων. Εδώ η έμφαση δεν τίθεται τόσο στη συμμετοχή των πολιτών, όσο στην ιδέα της αμεροληψίας και την πρόληψη της διαφθοράς. Δικαστές θα μπορούν να ορίζονται δια κλήρου σε υποθέσεις, ενώ η συγκρότηση κομβικών συνταγματικών επιτροπών, όπως ανώτατα δικαστήρια ή θεσμικά δικαστήρια, θα πραγματοποιείται με τυχαία επιλογή μέσα από ομάδες επαρκώς καταρτισμένου προσωπικού. Και σε αυτή την περίπτωση, θα ήταν δυνατόν να ενσωματώνονται πολίτες ως μέλη (με καθήκοντα βασισμένα στο πρότυπο της εποπτείας των πολιτών) μέσα σε αυτές τις σημαντικές ομάδες εμπειρογνομόνων.

Τομείς Εφαρμογής

Για την εξέταση αυτού του θέματος μπορώ να ξεκινήσω εφιστώντας την προσοχή σε ένα συγκεκριμένο, σχετικά πρόσφατο γεγονός. Αναλαμβάνοντας την ηγεσία του Ουγγρικού κράτους, μετά την εκλογική του νίκη το 2010, το κόμμα Fidesz τοποθέτησε τους πιστούς του υποστηρικτές σε μια σειρά από θεσμικά αξιώματα, που θα του

εξασφάλιζαν μια ισχυρότερη παρουσία στην πολιτική εξουσία. Μέσα σε δύο χρόνια από την ανάληψη καθηκόντων, η προεδρεία, οι εισαγγελικές αρχές, το συμβούλιο των μέσων ενημέρωσης, το ελεγκτικό συνέδριο, η αρχή χρηματοπιστωτικής εποπτείας, η εκλογική επιτροπή και ο συνήγορος του πολίτη ήταν όλοι στα χέρια γνωστών φιλοκυβερνητικών.¹⁰ Επιπλέον, η ηλικία συνταξιοδότησης των δικαστών μειώθηκε στα 60, ούτως ώστε να διευκολυνθεί η ταχύτερη αντικατάστασή τους. Αλλαγές στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, έλεγχος του Τύπου και νέοι νόμοι έδωσαν στην κυβέρνηση τη δυνατότητα να απολύσει με συνοπτικές διαδικασίες δημοσίους λειτουργούς, υπονομεύοντας περεταίρω την ελευθερία της πολιτικής έκφρασης.¹¹ Οι εξουσίες του Συνταγματικού Δικαστηρίου περιορίστηκαν και η μέθοδος εκλογής των μελών του τροποποιήθηκε, προκειμένου να αποκλείσει υποψηφιότητες της αντιπολίτευσης.¹²

Αυτό το παράδειγμα μας βοηθάει να αναγνωρίσουμε εκείνους τους θεσμούς που είναι πιο ευάλωτοι στην επιβολή πολιτικού ελέγχου ή κομματικής «κατάληψης». Οι θεσμοί αυτοί θα συνιστούσαν ένα είδος «εμπροσθοφυλακής» για την υπεράσπιση της δημοκρατίας. Στον σύγχρονο κόσμο, εξάλλου, επειδή η οδός της απόλυτης εξουσίας ξεκινά συχνά από ένα εκλογικό επίπεδο, μια πρωταρχική στρατηγική για τους επιζητούντες την εξουσία, θα ήταν να θέσουν υπό έλεγχο θεσμούς, σχεδιασμένους για την διασφάλιση της εκλογικής νομιμότητας. Αυτό κατά πάσα πιθανότητα θα συνοδευόταν από προσπάθειες για έλεγχο του δικαστικού σώματος, με ενδεχόμενες προσφυγές ενάντια σε εκλογικές παραλήψεις ή ενάντια σε περιορισμούς ελευθερίας της πολιτικής έκφρασης. Εδώ, θα μπορούσαν να συμπεριλαμβάνονται συνταγματικά δικαστήρια. Επιπλέον θα δινόταν η δυνατότητα να ελεγχθούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης με την τοποθέτηση πιστών οπαδών σε θέσεις ζωτικής σημασίας, στα πλαίσια θεσμών που σχεδιάστηκαν για να διασφαλιστεί η αμεροληψία των κρατικών μέσων ενημέρωσης.

Έτσι λοιπόν, κατά την εξέταση συγκεκριμένων τομέων του πολιτικού κορμού, για να αξιολογηθούν κάποιες από τις δυνατότητες τυχαίας πρόσληψης, θα πρέπει να αναλογιστούμε την στρατηγική σημασία που έχει η πράξη προάσπισης των μεσολαβητικών πολιτικών σχέσεων. Παράλληλα, μπορούμε να έχουμε τη βεβαιότητα, ότι δεν υπάρχει καλύτερη μορφή προάσπισης για την κοινή ιδιοκτησία της πολιτικής διαδικασίας από την ενεργή συμμετοχή των πολιτών σε τακτική και συστηματική βάση. Αυτό που χρειάζεται, τώρα, να διερευνήσουμε είναι ο τρόπος με τον οποίο αυτή η συμμετοχή μπορεί καλύτερα να επιτευχθεί και να εστιαστεί.

Έχοντας αυτό κατά νου, θα ξεκινήσω από το ίδιο το σύνταγμα. Στη συνέχεια, θα εξετάσω το δικαστικό και το εκλογικό σύστημα, την πολιτική εκπροσώπηση, την αστυνομία και τον στρατό, τις δημόσιες δαπάνες και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

Συντάγματα

Ο πρώτος τομέας εφαρμογής, που σκοπεύω να ερευνήσω, είναι η δημιουργία, η επικύρωση, η υπεράσπιση και η τροποποίηση των συνταγμάτων. Διαφορετικές προτεραιότητες σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή των πολιτών είναι πιθανό να εφαρμοστούν σε κάθε διαφορετική φάση της συνταγματικής διαδικασίας. Στην διατύπωση, τον σχεδιασμό και την κατάρτιση ενός συντάγματος χρειάζεται να υπάρχει ένας συνδυασμός έργου από ειδικούς στον συνταγματικό σχεδιασμό και μια ευρεία εισροή από κάθε ομάδα ενδιαφερομένων τους οποίους, ενδεχομένως, αφορούν οι προτεινόμενες

10 Bozoki (2012) σελ. 2. Bertelsmann Stiftung (2012) σελ. 8-10.

11 Human Rights Watch (2012).

12 Bánkuti, Halmai, Scheppele. Lane (2012) σελ. 139; Rupnik (2012) σελ. 133.

ρυθμίσεις. Λόγω του ότι μια ευρεία διαβούλευση λειτουργεί στο πνεύμα της περιεκτικότητας, η ανάθεσή της σε τυχαία επιλεγμένες ομάδες θα προκαλούσε προβλήματα. Κι αυτό, γιατί μια τέτοια μέθοδος επιλογής οδηγεί, εξίσου, σε τυχαίο αποκλεισμό. Χρειάζεται να γίνουν λογικές επιλογές για το ποιος μπορεί να αντιπροσωπεύσει καλύτερα το εκάστοτε συμφέρον και ποιος μπορεί να διαθέτει την απαραίτητη τεχνογνωσία για να κατανοήσει τις επιπτώσεις όλων των υπό εξέταση μέτρων.

Παρ' όλα αυτά, επειδή ένα σύνταγμα αποτελεί μια θεμελιώδη συμφωνία μεταξύ όλων των μερών και των κομμάτων, μπορεί να προκύψουν σοβαρές δυσκολίες, όταν η διαδικασία σύνταξης των όρων αυτής της συμφωνίας βρεθεί, ή φανεί πως βρίσκεται, υπό τον έλεγχο κομματικών ομάδων που επιδιώκουν να την χειριστούν για ίδιο όφελος. Για να αποφευχθεί κάτι τέτοιο, μικρές ομάδες εμπειρογνομόνων μπορούν να στελεχωθούν από όργανα παρακολούθησης τυχαίας επιλογής, επιφορτισμένα να αναφέρουν ζητήματα ή πιθανά προβλήματα προς επίλυση σε ένα μεγαλύτερο φόρουμ. Παρ' όλα αυτά, θα πρότεινα ο κύριος παράγοντας για τη διατήρηση της αμεροληψίας στην διαδικασία του σχεδιασμού και της συνταγματικής μεταρρύθμισης να είναι η ύπαρξη ενός βασικού μεσολαβητικού και διαμορφωτικού σώματος, το οποίο να απολαμβάνει τον σεβασμό και την εμπιστοσύνη των κύριων ομάδων ενδιαφέροντος. Η σύσταση αυτού του φορέα μπορεί να περιέχει ορισμένα στοιχεία τυχαίας επιλογής, όπως την εκλογή προέδρου ή την προσθήκη πολιτών ως μάρτυρες. Στη νομιμότητα της υπόθεσης θα συνέβαλε η προσθήκη τυχαία επιλεγμένων φόρουμ πολιτών σε καίρια σημεία των διαδικασιών. Θα έπρεπε, ωστόσο, να ληφθούν μέτρα, ώστε αυτό να μην καταλήξει σε σταθμισμένες κληρώσεις – ένα ζήτημα εξαιρετικής σημασίας σε ό,τι αφορά μετα-συγκρουσιακές περιόδους ή βαθιά διχασμένες κοινωνίες.

Σαν γενική παρατήρηση, θα πρότεινα η εφαρμογή των κληρώσεων να περιοριστεί σε περιφερειακούς ή μεταβατικούς τομείς της διαδικασίας του συνταγματικού σχεδιασμού και διαβούλευσης και σε ζητήματα μορφής ή δομής και όχι περιεχομένου. Ένα από αυτά θα μπορούσε να είναι η τοποθέτηση ατόμων μέσω κλήρωσης σε διάφορους τομείς κατά τη διάρκεια της περιόδου διαβούλευσης. Ένα άλλο, θα ήταν η επιλογή (και ορισμός) οργάνων επίβλεψης για τη διασφάλιση ενός δίκαιου συνταγματικού δημοψηφίσματος.

Από τη στιγμή που θεσπίζεται ένα σύνταγμα, απαιτείται η προστασία του από παρεμβάσεις, αλλά, ταυτόχρονα θα πρέπει να παραμένει ανοιχτή η δυνατότητα για τροποποίηση και βελτίωση. Αυτές οι δύο λειτουργίες συνδέονται: ο δρόμος προς την απολυταρχία συχνά έχει ως σημείο εκκίνησης μια στρατηγική συνταγματικής τροποποίησης. Η δυσκολία έγκειται στη διαφοροποίηση μεταξύ τροποποιήσεων μηδανικής ουσιαστικής σημασίας, που σκοπό έχουν, απλά, την εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας του συντάγματος, και εκείνων που είναι πιο ουσιώδους φύσης. Εκτός αυτού, επειδή οι συνταγματικές τροποποιήσεις αποτελούν κρατική αρμοδιότητα, δεν σημαίνει απαραίτητα ότι θα πρέπει να αποφασίζονται εξ ολοκλήρου από εκλεγμένα μέλη της κυβέρνησης. Αυτός είναι ο λόγος που τέτοιου είδους καθήκοντα ανατίθενται σε συνταγματικά δικαστήρια ή ειδικές επιτροπές. Εκεί, όπου η χρησιμότητα του ενεργού πολίτη θα είχε αξία σε αυτή την πορεία, θα ήταν, για να καθοριστεί ποιες τροποποιήσεις πρέπει να αποφασίζονται από μια ευρύτερη και περιεκτική διαδικασία, ανάλογη της αρχικής συνταγματικής συμφωνίας, και ποιές να αναθέτονται σε μικρές επιτροπές ή μέλη εκλεγμένων κυβερνητικών σχημάτων. Με αυτό το καθήκον, της παρακολούθησης ή επιτήρησης του συνταγματικού δικαστηρίου (συγκροτημένο, ίσως, και αυτό από μέλη, τυχαία επιλεγμένα μέσα από ομάδες εμπειρογνομόνων), θα μπορούσαν να επιφορτιστούν πολίτες, που να δίνουν αναφορά σε ειδικές

συνελεύσεις φόρουμ των πολιτών, προκειμένου να αποφανθούν κατά πόσο ή όχι θα υπήρχε ανάγκη ενός δημοψηφίσματος. Κατ' αυτό τον τρόπο το στοιχείο του τυχαίου θα συνδυαζόταν με την άμεση δημοκρατία και θα την υποστήριζε.

Το Δικαστικό Σώμα

Το τυχαία επιλεγμένο σώμα ενόρκων αποτελεί ένα βασικό στοιχείο σύνδεσης του πολίτη με το δικαστικό σύστημα και συμβάλλει στην προάσπιση της ανεξαρτησίας αυτού του συστήματος. Έχει εξελιχθεί σε ένα σταθερό σημείο πρόσβασης των πολιτών στις δραστηριότητες του κράτους, όπου τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των αυτορρυθμιζόμενων πολιτών βρίσκουν κοινό έδαφος. Στη βασική διαβουλευτική μορφή του είναι στην ουσία του η κύρια εθνοσυνέλευση της δημοκρατίας και από την ίδια του την ύπαρξη λειτουργεί ως προπύργιο ενάντια στην τυραννία και τη δεσποτική κυριαρχία – αν και αυτή η λειτουργία εκδηλώνεται ή γίνεται ορατή σε ορισμένες των περιπτώσεων. Επιπλέον, η τυχαία επιλογή ενόρκων συμβάλλει στην προάσπιση του δικαστικού συστήματος ενάντια σε μορφές διαφθοράς μεγάλης ή μικρότερης κλίμακας. Εδώ έγκειται η κύρια αξία της τυχαίας επιλογής σε συνάρτηση με αυτό. Τυχόν προβλήματα σ' αυτό τον τομέα, δεν μοιάζει λογικό να προέρχονται από τη βασική μορφή και λειτουργία της τυχαίας πρόσληψης, αλλά από το γεγονός ότι η υπηρεσία που προσφέρει το σώμα των ενόρκων συχνά στερείται της υποστήριξης ενός ισχυρότερου ήθους για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των πολιτών στην κοινωνία γενικότερα. Σε μια πιο συμμετοχική δημοκρατία, πιστεύω πως οι πολίτες θα εκτιμούσαν πολύ περισσότερο ως θεσμό τη λειτουργία του σώματος των ενόρκων.

Εκτός από τον τομέα των δικαστηρίων, θα ήταν χρήσιμο να επεκταθεί ο θεσμός με την λειτουργία διαφόρων σωμάτων ενόρκων σε υποθέσεις υψηλού δημοσίου συμφέροντος, με σοβαρή πολιτική σπουδαιότητα. Ένα παράδειγμα αυτής της χρήσης θα μπορούσε να αποτελέσει η ποινική δίωξη υπαλλήλων, κατηγορούμενων για διαρροή απόρρητων πληροφοριών, στις οι οποίες ισχυρίζονται ότι προέβησαν για το δημόσιο συμφέρον. Διάφορες επιτροπές ενόρκων, που θα αποτελούνταν, φερ' ειπείν από 3 ή 5 ομάδες των 12 ατόμων, θα διατηρούσαν το στοιχείο της μικρής συμβουλευτικής ομάδας στον θεσμό, ενώ θα πρόσθεταν μεγαλύτερη πολιτική νομιμότητα στην απόφαση, λόγω του μεγαλύτερου αριθμού εμπλεκόμενων πολιτών. Σε αυτές τις περιπτώσεις, το αρχικό σώμα ενόρκων θα μπορούσε να είναι υπεύθυνο για την διαβίβαση τέτοιων υποθέσεων σε πολλαπλές επιτροπές ενόρκων, μετά από παράθεση επιχειρημάτων υπέρ ή κατά μιας τέτοιας κίνησης.

Επιπρόσθετα μέτρα για την λειτουργικότητα της αρχής της τυχαίας επιλογής θα περιλάμβαναν, ενδεχομένως, την ανάθεση υποθέσεων σε δικαστές με κλήρωση και τη χρήση πολιτών σε ομάδες επιτήρησης ελέγχου των τμημάτων που διορίζουν τους δικαστές, ώστε να διασφαλιστεί ότι ακολουθήθηκε η κατάλληλη διαδικασία και η ληφθείσα απόφαση είναι ανεξάρτητη από κομματικούς παράγοντες. Κάτι τέτοιο θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικό σε χώρες με σχετικά νέο δικαστικό σύστημα.

Εκλογές

Ιδιαίτερα στις νέες δημοκρατίες, επιλεγμένοι από τους ίδιους τους πολίτες παρατηρητές θα μπορούσαν να συμπληρώνουν την επίβλεψη των εκλογών από διεθνείς οργανισμούς. Πρόκειται για έναν μεσολαβητικό ρόλο και οι πολίτες που θα επιλέγονται για την ανάληψη αυτών των καθηκόντων, χρειάζεται να ακολουθήσουν έναν αυστηρό

κώδικα συμπεριφοράς. Θα δινόταν η δυνατότητα εκπαίδευσης ενώ η κατανομή των πολιτών στις ομάδες και τους τομείς δράσης τους θα γινόταν μέσω κλήρωσης. Επιπρόσθετα, τυχαία επιλεγμένοι πολίτες θα μπορούσαν να συμμετέχουν σε επιτροπές, επιφορτισμένες να αποφασίζουν για τα όρια των εκλογικών περιοχών. Λόγω της θέσης τους για το δημόσιο συμφέρον, διάφορες επιτροπές ενόρκων θα ήταν δυνατόν να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να αποφαινούνται για παραβάσεις του εκλογικού νόμου.

Αντιπροσωπευτικά Πολιτικά Συστήματα

Για να συμβάλουν στην γεφύρωση του χάσματος ανάμεσα στην πολιτική και το ευρύ κοινό, τυχαία επιλεγμένες ομάδες πολιτών θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν δρώντας ως μεσάζοντες μεταξύ των πολιτών και των εκλεγμένων εκπροσώπων τους, επιβλέποντας το έργο αυτών των εκπροσώπων.¹³ Οι πολίτες αυτοί θα είχαν δύο βασικούς ρόλους: α) να εποπτεύουν την διαγωγή (σε οικονομικό ή άλλο επίπεδο) των εκλεγμένων αντιπροσώπων τους και β) να συνδράμουν σε κάθε όψη σύνδεσης μεταξύ του κοινού και των εκλεγμένων εκπροσώπων του. Ομάδες εποπτείας αυτού του τύπου θα μπορούσαν να επιβλέπουν τα οικονομικά κάθε μέλους, να αναλαμβάνουν ρόλο υπεράσπισης απέναντι στη διαφθορά, να παρευρίσκονται σε συναντήσεις ψηφοφόρων, να δέχονται αιτήματα και να διατηρούν ιστοσελίδα για τις δραστηριότητες των μελών και την καταγραφή των αποτελεσμάτων της ψηφοφορίας. Θα ήταν σε θέση να μην επιτρέπουν παραλείψεις και παραπτώματα, εισάγοντας, ίσως, το δικαίωμα ανάκλησης σε περιπτώσεις σοβαρών υποθέσεων. Μια επιτροπή αυτού του τύπου θα μπορούσε, επιπλέον, να συγκροτήσει ένα αξιόπιστο σημείο πρώτης επαφής για πολίτες που εκδηλώνουν ανησυχία σχετικά με θεσμική διαφθορά ή παρόμοια προβλήματα.

Σκέπτομαι τη ρύθμιση αυτή ως μια αμφίδρομη διαδικασία, αφενός ενημέρωσης των πολιτών για τον ρόλο των βουλευτών τους και αφετέρου ως μέσο που θα φέρει τους πολίτες πιο κοντά στη διαδικασία της διακυβέρνησης. Αν το εν λόγω καθεστώς λειτουργήσει εκ περιτροπής σε ετήσια βάση, θα μπορούσε κάθε χρόνο να πραγματοποιείται μια ειδική διαβούλευση πολιτών εποπτών, για να ανταλλάσσουν τις εμπειρίες τους και να προτείνουν ιδέες για βελτίωση. Πολίτες που έχουν ήδη μετάσχει σε ένα τέτοιου είδους σχήμα, θα μπορούσαν, κατόπιν παρότρυνσης, να θέσουν οι ίδιοι υποψηφιότητα στις εκλογές ή να σχηματίσουν ομαδικές συσπειρώσεις για άλλες θέσεις τυχαίας επιλογής, τέτοιες όπως τα μέλη του δεύτερου τμήματος δικαστηρίου ή οι επόπτες συνταγματικών δικαστηρίων.

Στρατός και Αστυνομία

Κατηγορίες όπως ο στρατός, οι υπηρεσίες ασφαλείας και η αστυνομία λειτουργούν αναγκαστικά με τη χρήση συγκεντρωτικής εξουσίας, η οποία ασκείται με ιεραρχική μορφή. Σε αυτές υπάρχει, επιπρόσθετα, η δυνατότητα χρήσης κατασταλτικής δύναμης. Γι αυτό το λόγο και μόνο, είναι σημαντικό να λογοδοτούν

αυτοί οι φορείς στους πολίτες για την άσκηση των καθηκόντων τους. Θεσμοί υπεράσπισης και πολίτες επόπτες, μέσα σε συγκεκριμένες δομές της αστυνομίας, της ασφάλειας και του στρατού, θα ήταν χρήσιμοι, προκειμένου να διασφαλίσουν ότι οι ενέργειες των σωμάτων αυτών συμμορφώνονται με τον συνταγματικό τους ρόλο. Καταγγελίες στην αστυνομία θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο ιδιαίτε-

13 Βλέπε Dowlen, O. (2017)

ρης έρευνας από (τυχαία επιλεγμένους) εμπειρογνώμονες σε συνεργασία με πολίτες επόπτες και τα πορίσματά τους να αποτελέσουν αντικείμενο απόφασης από ειδικά σώματα ενόρκων.

Στον στρατιωτικό τομέα, η βασική πολιτική διάκριση γίνεται μεταξύ του αμυντικού ρόλου του στρατού και του πιθανού ρόλου του στην διατήρηση της δημόσιας τάξης. Όσον αφορά τον συνταγματικό του ρόλο, η μετάβαση από την πολιτική στη στρατιωτική διακυβέρνηση (συνήθως κατόπιν ανάληψης ειδικών εξουσιών) αποτελεί ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο και σημαντικό βήμα. Η νομιμοποίηση τέτοιων μεταβάσεων, μπορεί να προσυπογραφεί από μέλη του ευρύτερου αστικού σώματος πολιτών, πιθανώς από την κοινή σύμπραξη επιτηρητών εκλογικής περιφέρειας ή από μέλη του δεύτερου τμήματος. Από τη στιγμή που ενσκήψει στρατιωτική δράση στον πολιτικό τομέα, τυχαία επιλεγμένοι παρατηρητές θα ήταν δυνατό να ενσωματωθούν σε δομές λήψης στρατιωτικών αποφάσεων για να διασφαλιστεί ότι δεν θα υπάρξει κατάχρηση εξουσίας και για να αποτραπεί η κομματική λειτουργία του στρατού. Σε χώρες όπου υπάρχει πολιτοφυλακή, μονάδες πολιτοφυλάκων θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν παράλληλα με τον υπάρχοντα στρατό σε καιρούς έκτακτης ανάγκης, με μια αναλογική αύξηση της συμμετοχής πολιτών στις δομές διοίκησης.

Δημόσιες Δαπάνες

Σε μια φορολογούμενη δημοκρατία, όπου φόροι και δημόσιες δαπάνες υποτίθεται ότι συνδέονται με την αρχή της αντιπροσώπευσης, κάποια εποπτεία του τρόπου λειτουργίας επιχορηγούμενων επιχειρήσεων θα συνέβαλε στην γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των πολιτών και εκείνων που διευθύνουν τις επιχειρήσεις. Και πάλι, έχει σημασία στο πλαίσιο αυτό, οι τυχαία επιλεγμένες ομάδες να μην σφετεριστούν τον ρόλο της λήψης αποφάσεων από τα εκλεγμένα σώματα, αν και μπορεί να αποδειχτούν πολύτιμες σε ό,τι αφορά τη σύνδεση των δραστηριοτήτων μη εκλεγμένων οργανισμών με το σύστημα της εκλογικής λογοδοσίας. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί, για παράδειγμα, διασφαλίζοντας ότι οι ενέργειες τέτοιων ομάδων διέπονται από μεγαλύτερη διαφάνεια και είναι καλύτερα κατανοητές από το (φορολογούμενο) κοινό.

Σε αυτού του είδους τις ρυθμίσεις, η ιδέα ότι οι πολίτες μπορούν να έχουν ρόλο επόπτη και, επίσης, να έχουν λόγο, θα έπαιζε ένα σημαντικό ρόλο. Μικρές ομάδες τυχαία επιλεγμένων πολιτών θα μπορούσαν να παρίστανται στις συναντήσεις σημαντικών οργάνων απολογισμού και λήψης αποφάσεων σε κρατικοποιημένες βιομηχανίες ή άλλες επιχειρήσεις, που λειτουργούν βάσει φορολογικών εσόδων, όπως υγειονομικές μεταφορές και υπηρεσίες εκπαίδευσης. Ο ρόλος τους θα ήταν να θέτουν ερωτήματα, να δίνουν αναφορά στο κοινό και να παραπέμπουν συγκεκριμένα ζητήματα σε ευρύτερες ομάδες πολιτών ή εκλεγμένων οργανισμών για περαιτέρω συζήτηση ή δράση.

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Ο ελεύθερος Τύπος και τα ανεξάρτητα Μέσα είναι βασικά στοιχεία σε μια ελεύθερη κοινωνία και ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση και προάσπιση μιας ανοιχτής κυβέρνησης ενάντια σε μια αυθαίρετη ή απολυταρχική διακυβέρνηση. Επειδή, ωστόσο, αποτελούν σε μεγάλο βαθμό μια συγκεντρωτική εξουσία που δεν λογοδοτεί πουθενά, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ενδέχεται, γρήγορα, να γίνουν εχθρός της δημοκρατί-

ας. Παρόλο που ο κρατικός έλεγχος των Μέσων θα αποτελούσε μια απαράδεκτη λύση, ο έλεγχος από του ίδιους τους πολίτες θα μπορούσε να διατηρήσει την ανεξαρτησία των Μέσων και του Τύπου, ενώ παράλληλα θα περιορίζε παρεκτροπές και θα χαλιναγωγούσε την κατάχρηση της δύναμης των Μέσων. Ίσως, ο πιο ξεκάθαρος τρόπος να εκφραστεί αυτό ή να τεθεί σε εφαρμογή, θα ήταν να θεσπιστεί αυτοέλεγχος των Μέσων με την προϋπόθεση ότι οι πολίτες θα στηρίζουν αυτή την διαδικασία. Για άλλη μια φορά, το πρότυπο του πολίτη που εποπτεύει ή παρακολουθεί, δίνοντας αναφορά σε ευρύτερους φορείς πολιτών, θα μπορούσε να είναι η πιο καλή μορφή για αυτό. Ενώ οι πολίτες που θα επιλέγονταν να υπηρετήσουν σε επιτροπές των Μέσων ή σε πάνελ ρύθμισης του Τύπου, θα κατείχαν δημόσιες θέσεις και, ως εκ τούτου, θα ήταν κρατικοί λειτουργοί (αν και διαφοροποιημένα από την κυβέρνηση), θα καλούνταν να ενεργούν και να κρίνουν σύμφωνα με την ικανότητά τους ως ανεξάρτητοι πολίτες.

Ένα μείζον ζήτημα στον έλεγχο του Τύπου είναι η ισορροπία που πρέπει να τηρηθεί μεταξύ της προστασίας της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων αφενός και της εξυπηρέτησης του δηmosίου συμφέροντος αφετέρου. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, πολίτες που επιλέχθηκαν δια κλήρου σε κάποιες θέσεις μπορούν να διαδραματίσουν ένα ρόλο. Επιτροπές πολιτών θα μπορούσαν, για παράδειγμα, να αποφαινόμενοι κατά πόσο ορισμένα άρθρα ή προγράμματα, όπου εκτίθεται η προσωπική ζωή ορισμένων ανθρώπων, εξυπηρετούν πραγματικά το δημόσιο συμφέρον.

Επίλογος

Ξεκίνησα αυτό το κεφάλαιο εξετάζοντας μια σειρά από αρχές που θεώρησα ότι θα ήταν κατατοπιστικές σχετικά με την εφαρμογή της τυχαίας πρόσληψης στο είδος της δημοκρατίας των πολιτών που παρουσιάζω στο παρόν φυλλάδιο. Οι κληρώσεις λειτουργούν επωφελέστερα όταν καθίσταται σαφές πώς η αξία του κλήρου μπορεί να συνεισφέρει άμεσα στο εν λόγω εγχείρημα. Η τυχαία πρόσληψη θα πρέπει να χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο για να προάγει μεσολαβητικά στοιχεία και θεσμούς, εις επίρρωση συλλογικά ληφθέντων ορθολογικών αποφάσεων και για να προωθήσει την πολιτική ανάπτυξη των πολιτών με τρόπο συνετό και αποτελεσματικό. Συνολικά, όσο αυξάνεται το επίπεδο συμμετοχής του πολίτη, τόσο πιο πιθανή γίνεται η προάσπιση της δημοκρατίας με ασφάλεια. Παράλληλα, όσο μεγαλύτερη ασφάλεια υπάρχει στην προάσπιση των δημοκρατικών θεσμών, τόσο μεγαλύτερες οι ευκαιρίες και οι δρόμοι που ανοίγονται για τη συμμετοχή του πολίτη. Οι πρακτικές επιπτώσεις αυτού είναι πως κάποιοι θεσμοί θα είχαν μεγαλύτερη στρατηγική και αμυντική αξία, ενώ ορισμένοι θα λειτουργούσαν κατά κύριο λόγο για την ανάπτυξη της συμμετοχής των πολιτών. Αυτά πιθανώς να διαμόρφωναν ένα νέο επίπεδο θεσμών, όμοιο σε εξάπλωση και εφαρμογή με το τυχαία επιλεγμένο σώμα ενόρκων.

Σύμφωνα με τις αρχές που αναλύσαμε προηγουμένως, στάθηκε δυνατή η προώθηση μιας σειράς ιδεών σε ό,τι αφορά τη μορφή ή τις μορφές που θα μπορούσαν να πάρουν οι θεσμοί που εφαρμόζουν την τυχαία πρόσληψη. Θα περιλάμβαναν παρατηρητήρια ή επιτροπές εποπτείας πολιτών, τυχαία επιλεγμένα μέλη σε ένα δευτερογενές νομοθετικό τμήμα, φόρουμ πολιτών μεγάλης κλίμακας και κληρώσεις ειδικών θέσεων μέσα από μια σχετικά μικρή ομάδα εμπειρογνομόνων, όπου αυτοί μπορεί να χρειάζονταν. Ενδεχομένως να υπάρχουν πολλές ακόμα μορφές για τέτοιου είδους θεσμούς, καθώς η ανάγκη είναι συνήθως η μητέρα της εφευρετικότητας. Παρ' όλα αυτά, ελπίζω, η απαρίθμηση αυτή και κάποιες από τις ιδέες να δώσουν το έναυσμα για περεταίρω δημιουργική σκέψη επί του θέματος και ειδικότερα στο πώς διαφορε-

τικοί θεσμοί μπορούν να συμπληρώσουν ο ένας τον άλλο ή να λειτουργήσουν από κοινού, εντός της οποιασδήποτε συνταγματικής ρύθμισης.

Τέλος, διερεύνησα ορισμένες πιθανότητες για θεσμικό σχεδιασμό με την εφαρμογή τυχαίας πρόσληψης σε διαφορετικούς τομείς του συντάγματος. Πάλι, δεν είναι μια πλήρης λίστα, αλλά μπορεί να παρέχει ένα αρχικό σημείο για την διερεύνηση περεταίρω ιδεών, προσαρμοσμένων σε διαφορετικές περιστάσεις ή πολιτικές παραδόσεις. Ένα από τα βασικά συμπεράσματα που προέκυψαν από αυτή η συζήτηση ήταν η σημασία του συνδυασμού των θεσμών που περιλαμβάνουν τυχαία πρόσληψη με άλλες δημοκρατικές μορφές, όπως εκλογικά σώματα και δημοψηφίσματα. Στάθηκε, επίσης, δυνατό να αναλογιστούμε, πώς πρώην δημόσιοι λειτουργοί μπόρεσαν να σχηματίσουν τις ομάδες κλήρωσης για αξιώματα στα οποία ενδέχεται να απαιτείται μεγαλύτερη εμπειρία.

Μπορούμε τώρα να συνδυάσουμε αυτές τις προτάσεις και έρευνες με μία από τις αρχές που ανέπτυξα προηγουμένως, ότι ο κλήρος θα πρέπει να χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την υποστήριξη της ορθολογικής και ηθικής διαδικασίας της συλλογικής λήψης αποφάσεων. Η αξία αυτής της σύνθεσης μπορεί να συνοψιστεί στην ιδέα ότι οι θεσμοί στους οποίους υπερτερούν αριθμητικά οι τυχαία επιλεγμένοι πολίτες, μπορούν να λειτουργήσουν καλύτερα κάπου (στο ενδιάμεσο) μεταξύ του μικρού δωματίου και του δημοψηφίσματος.

Το δημοψήφισμα καθορίζει το γενικό αποτέλεσμα στη συλλογική λήψη αποφάσεων διότι ζητείται η άποψη κάθε πολίτη στο εν λόγω ζήτημα. Αυτό που δεν κάνει όμως το δημοψήφισμα, είναι να αναπτύσσει την ποιοτική συμμετοχή του πολίτη σε λεπτομέρειες της καθημερινής λειτουργίας μιας κυβέρνησης. Αντιθέτως, πολλές αποφάσεις χρειάζεται εκ φύσεως να ληφθούν σε μικρές αίθουσες από μικρές ομάδες δεσμευμένων ειδημόνων. Η μαζική συμμετοχή δεν ενδείκνυται για όλες τις αποφάσεις ή για κάθε κρατικό τομέα, δυστυχώς, όμως, οι αποφάσεις που λαμβάνονται στις μικρές αίθουσες μπορούν να είναι ευεπίφορες στη διαφθορά και σε εσωτερικές δοσοληψίες. Αν οι τυχαία επιλεγμένοι πολίτες είναι ικανοί και χρησιμοποιούνται συστηματικά μέσα σε αυτά τα πλαίσια, με τρόπο που να συνδέουν την κυβέρνηση με τον λαό, στην απόφαση της μικρής αίθουσας μπορεί να δοθεί κάτι από τη νομιμότητα του δημοψηφίσματος. Παράλληλα, η τακτική συμμετοχή των πολιτών στην προάσπιση της πολιτικής διαδικασίας μπορεί να προσδώσει στο δημοψήφισμα κάτι από την αποτελεσματικότητα της απόφασης μιας μικρής αίθουσας, επειδή περισσότεροι πολίτες θα αποκόμιζαν άμεση εμπειρία στα θέματα του κράτους.

Κλείνω αυτό τον επίλογο με έναν προβληματισμό, και ο προβληματισμός αυτός είναι που μας οδηγεί στο τελευταίο κεφάλαιο του φυλλαδίου. Είναι το ερώτημα, κατά πόσο η τυχαία πρόσληψη των πολιτών για τον δημόσιο τομέα θα πρέπει να γίνεται σε εθελουσία ή υποχρεωτική βάση. Με άλλα λόγια, θα απαιτείται από τους πολίτες, εάν αυτοί επιλεγούν, να αναλάβουν κάποιο δημόσιο αξίωμα ως μέρος των καθηκόντων τους υπό την ιδιότητα του πολίτη; Είναι πολύ δύσκολο να απαντηθεί αυτό το ερώτημα. Αν η συμμετοχή είναι εθελοντική, η ένσταση είναι, ότι θα δημιουργηθεί μια ελίτ από πολίτες εθελοντές που θα επιφέρει περαιτέρω περιθωριοποίηση σε όσους δεν έχουν μεγάλο ενδιαφέρον για την πολιτική διαδικασία. Από την άλλη, η εξαναγκαστική συμμετοχή θα οδηγούσε σε απρόθυμους δημόσιους λειτουργούς, αδιάφορους να αναλάβουν τις υποχρεώσεις των εν λόγω θέσεων. Στο επόμενο κεφάλαιο, θέτω υπό εξέταση τον τρόπο με τον οποίο τέτοιες νέες δημοκρατίες πολιτών μπορούν να διαμορφωθούν και να διατηρηθούν στον σύγχρονο κόσμο. Προς αυτή την κατεύθυνση, ελπίζω ότι αυτό θα μας παρέχει ένα πιο ολοκληρωμένο πλαίσιο για την εξέταση του πιο πάνω ερωτήματος.

Κεφάλαιο τέσσερα: Οι δημοκρατίες των πολιτών στον σύγχρονο κόσμο

Για να σταθεί δυνατό να αποκτήσουμε μια πιο ξεκάθαρη εικόνα για το πώς θα μπορούσαν να αναπτυχθούν, σε σύγχρονες συνθήκες, οι δημοκρατίες των πολιτών, θα πρέπει προηγουμένως να αναφέρω κάτι για τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε αυτό το εγχείρημα συνολικότερα.

Ζούμε σε έναν κόσμο διαιρεμένο σε πλούσιους και φτωχούς, σε ισχυρούς και ανίσχυρους. Επίσης, αντιμετωπίζουμε τεράστια προβλήματα για τον τρόπο διαχείρισης του περιβάλλοντος σε μια μακρόπνοη βάση. Η πρόταση που προωθώ σε αυτό το φυλλάδιο δεν υπολείπεται της απαίτησης για δικαιοσύνη και βιωσιμότητα. Αντιθέτως, αποτελεί βασική παράμετρο αναφορικά με αυτές τις ανησυχίες. Προκειμένου να υπάρξει πρόοδος σε οποιοδήποτε από τα δύο αυτά μέτωπα, χρειαζόμαστε πολιτική δέσμευση, χρειαζόμαστε πολιτική ανάπτυξη και, επίσης, πολιτική ωριμότητα. Με αυτό εννοώ τη συλλογική ικανότητα επίλυσης των προβλημάτων όσο πιο αποτελεσματικά και ορθολογικά γίνεται, φτάνοντας σε κάποιου είδους συναίνεση ως προς ένα σημείο ευρύτερου συμφέροντος όταν τίθεται κάποιο συγκεκριμένο ερώτημα. Με πρακτικούς όρους, αυτό σημαίνει ότι πρέπει να δίνεται προσοχή τόσο στη μορφή και τη δομή της πολιτικής όσο και στα επακόλουθά της. Στην πραγματικότητα, αυτή η πρόταση για τη δημοκρατία των πολιτών στηρίζεται στην προϋπόθεση, πως εφόσον η πολιτική διαδικασία αποτελεί κοινοκτημοσύνη, υπάγεται στον καθημερινό έλεγχο του συνόλου των πολιτών και βασίζεται στην δικαιοσύνη, τα συμπεράσματά της θα είναι, επίσης, αντίστοιχα αποδεκτά και λειτουργικά.

Το κύριο σκεπτικό αυτής της πρότασης ή πλαισίου δημοκρατίας των πολιτών είναι η πολιτική αυτό-ανάπτυξη του ίδιου του σώματος των πολιτών. Ένα φυλλάδιο, όπως αυτό, μπορεί μονάχα να παρουσιάσει ορισμένες ιδέες, αρχές και πιθανές κατευθύνσεις. Εναπόκειται στο ίδιο το σώμα των πολιτών, που γνωρίζουν το δικό τους πολιτικό περιβάλλον και έχουν άμεση γνώση των προβλημάτων τους, να πάρουν αυτές τις ιδέες και μέσω μιας διαδικασίας αξιολόγησης, προσαρμογής και δημιουργικής εφαρμογής, να θέσουν αυτές ή αντίστοιχες ιδέες σε πράξη. Ως εκ τούτου, το μεγαλύτερο προαπαιτούμενο για τη δημοκρατία των πολιτών είναι η ύπαρξη του συνειδητού πολίτη, εκείνου που αντιλαμβάνεται τον ίδιο τον αναπτυξιακό ρόλο του και συνειδητοποιεί αυτό που υπερασπίζεται καθώς και τον λόγο για τον οποίο το υπερασπίζεται. Συνεπώς, όταν μιλάμε για το ήθος του πολίτη σε αυτό το πλαίσιο ή για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του, αυτά καλλιεργούνται στην πράξη από τους ίδιους τους πολίτες και τις ιδέες που έχουν στη διάθεσή τους. Σκοπός του φυλλαδίου, λοιπόν, είναι να παρακινήσει αυτή τη διαδικασία και να προσφέρει ορισμέ-

νες κατευθυντήριες γραμμές σε αυτή τη διαδικασία συνειδητής εκπόνησης συντάγματος.

Σε αυτό το είδος πολιτικής πορείας, η τυχαία πρόσληψη δεν λειτουργεί ως μέσον αντικατοπτρισμού της εξατομικευμένης, διχασμένης και πάνω απ' όλα ιδιοτελούς κοινωνίας, στην οποία πολλοί από εμάς ζούμε αυτή την εποχή. Αντιθέτως, παρουσιάζεται ως ένα από μια σειρά μέτρα που έχει τη δυνατότητα να αλλάξει τις υπάρχουσες μορφές της δημοκρατίας προς το καλύτερο και έπειτα να υπερασπιστεί τη νέα πολιτική διαδικασία από τη διαφθορά και τον σφετερισμό καθώς αναπτύσσεται. Ερωτήματα, όπως το πώς θα εκπαιδεύονται οι πολίτες, θα αμείβονται οι δημόσιοι λειτουργοί και θα διεξάγονται έλεγχοι κατά της διαφθοράς από τη στιγμή που ένας πολίτης αναλάβει κάποιο λειτούργημα, μπορούν ως εκ τούτου να αντιμετωπιστούν ως μέρος μιας εξελισσόμενης διαδικασίας. Σε αυτή την πορεία θα έβλεπα ένα είδος αμφίδρομων σχέσεων μεταξύ του λειτουργήματος και του πολίτη. Ο πολίτης θα είναι σε θέση να προσφέρει στο λειτούργημα τις ποικίλες εμπειρίες ζωής, ενώ την ίδια στιγμή το λειτούργημα θα εισάγει τον πολίτη στο σχετικά νέο έδαφος της πολιτικής ζωής και πολιτικής ευθύνης. Το σημαντικό είναι ότι η διαδικασία αυτή είναι ένα συνειδητό πρόγραμμα συνταγματικής οικοδόμησης, το οποίο καθορίζεται και εκτελείται από τους ίδιους τους πολίτες.

Από αυτή την άποψη, λοιπόν, μπορούμε να αρχίσουμε να αντιλαμβανόμαστε με μια νέα οπτική ζητήματα, όπως το δίλημμα μεταξύ εθελοντικής και υποχρεωτικής συμμετοχής. Ένα τέτοιο ζήτημα είναι σχεδόν αδύνατο να επιλυθεί από μια θεωρητική και ηθική οπτική, μπορεί, ωστόσο, να λυθεί πρακτικά, μέσα σε ένα πλαίσιο επίλυσης προβλημάτων, όπου τα μειονεκτήματα του ενός θεσμού μπορούν να εξουδετερωθούν από τα πλεονεκτήματα του άλλου. Όταν ενεργοί πολίτες επιζητούν να υπερασπιστούν το δικό τους σύνταγμα, είναι σαφώς καλύτερα για όλους, εάν όσοι παραμένουν «ανενεργοί» για οποιονδήποτε λόγο, προσέρχονται στο πεδίο δραστηριότητας των πολιτών. Αυτό δεν θα ήταν επιβεβλημένο από την κρατική ελίτ ενάντια στους πολίτες της, αλλά θα έθετε ζήτημα του τρόπου με τον οποίο θα πρέπει να κατανέμονται οι ευθύνες μεταξύ όσων επωφελούνται συνολικά από το σύστημα.

Παράλληλα, εντός της αλλαγμένης ή μεταβαλλόμενης ατμόσφαιρας σε μια αυθεντική δημοκρατία των πολιτών, η εθελοντική συμμετοχή θα σήμαινε συμμετοχή στην κοινή προάσπιση ενός από κοινού συγκροτημένου συστήματος. Υπό αυτές τις συνθήκες το κίνητρο και τα ερεθίσματα για μια τέτοια συμμετοχή θα ήταν μιας τελείως διαφορετικής τάξης σε σύγκριση με εκείνους που μετέχουν εθελοντικά σε ένα πολιτικό σύστημα όπου επικρατούν ανταγωνιστικές ελιτίστικες ομάδες.

Γι αυτό, μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο θα ήταν απολύτως εφικτό για μια δημοκρατία πολιτών, να αναπτύξει διαφορετικά συστήματα τυχαίας πρόσληψης, ορισμένα που θα ήταν υποχρεωτικά και άλλα που θα συνεπάγονταν εθελοντική δέσμευση από πλευράς πολιτών. Προκειμένου για την προώθησή τους, θα μπορούσαν να θεσπιστούν μέσα επιβράβευσης και να δοθούν κίνητρα. Αν, για παράδειγμα, μια μελλοντική δημοκρατία πολιτών περιλάμβανε μια μορφή κοινωνικής επιστράτευσης, συνδεδεμένης, ίσως, με κάποιου τύπου βασικό εισόδημα ή φοροαπαλλαγή, τότε το πολιτικό λειτούργημα θα μπορούσε να διαμορφωθεί σε πιθανό τομέα δραστηριότητας μέσα σε αυτό το πλαίσιο.

Η αντιμετώπιση μιας δημοκρατίας πολιτών ως μια διαρκής εξέλιξη, μας βοηθάει να κατανοήσουμε πώς θα μπορούσαν να προσεγγιστούν συγκεκριμένα προβλήματα συνταγματικού και θεσμικού σχεδιασμού. Ολοκληρώνοντας αυτό το φυλλάδιο, θα θίξω, τώρα, ορισμένες ευρύτερες συνέπειες και το γενικότερο νόημα στην κατεύθυνση αυτής της πρότασης.

Όπως επεσήμανα προηγουμένως, αυτό το πλαίσιο είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένο με την έννοια της αυτοανάπτυξης του πολίτη. Κάτι που μπορεί να εκφραστεί στην ιδέα της εγκαθίδρυσης αυτού που αποκαλώ «σχέση δέσμευσης» μεταξύ του πολίτη και του πολιτικού του/της περιβάλλοντος, μέσω του οποίου μπορούν να επιλυθούν ειρηνικά τα ουσιώδη ζητήματα για την καθιέρωση ενός δίκαιου και βιώσιμου διαμοιρασμού των παγκόσμιων πόρων. Η πρόσληψη μέσω κλήρωσης έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει εκ νέου μια άμεση σχέση μεταξύ πολίτη και κράτους. Μια σχέση στην οποία η πράξη της πρόσληψης είναι άμεση και ελεύθερη από την επιρροή οποιουδήποτε κόμματος. Αν χρησιμοποιηθεί συστηματικά, έχει τη δυνατότητα να εδραιώσει ένα κράτος που θα μπορεί να θεωρείται ότι ανήκει στους πολίτες, ως δική τους ιδιοκτησία. Από αυτές τις δύο προτάσεις γίνεται, επίσης, ξεκάθαρο ότι αυτού του τύπου το κράτος παράγει και αναπτύσσει ένα νέο είδος πολίτη.

Υπάρχει, ωστόσο, η αίσθηση ότι η πρόταση αυτή αποτελεί μια πρόκληση, τόσο για τις αριστερές όσο και τις δεξιές παραδόσεις με τη μορφή που προσέλαβαν στα τέλη του 20^{ου} αιώνα· τη μορφή που υποστηρίζει μεγάλο μέρος του σύγχρονου πολιτικού εγχειρήματος. Θα ξεκινήσω με την αριστερά, όπου απλά διαπιστώνεται, ότι η κυρίαρχη φωνή για έναν περισσότερο ισότιμο διαμερισμό των παγκόσμιων πόρων αυτή την περίοδο, ο Μαρξισμός και οι παραλλαγές του, δεν προώθησαν την έννοια της αμεροληψίας στο πολιτικό τους λεξιλόγιο. Αυτό συμβαίνει σε μεγάλο βαθμό, διότι αυτή η σχολή σκέψης βασίστηκε στην προϋπόθεση της σύγκρουσης ισχυρών αντιτιθέμενων οικονομικών δυνάμεων, των οποίων τα πολιτικά και διανοητικά παράγωγα, στη συνέχεια, αντιμετωπίζονται κατ' ανάγκη κομματικά. Ως εκ τούτου, είχε μια περιορισμένη, κυρίως οργανική αντίληψη της πολιτικής διαδικασίας και μια εξίσου περιορισμένη ικανότητα για δημοκρατική καινοτομία. Ιστορική συνέπεια αυτού ήταν, ότι όσοι κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου και μετά δήλωναν την υποστήριξή τους στους φτωχούς του κόσμου, απέτυχαν να αναπτύξουν μια ισχυρή δημοκρατική ατζέντα, ικανή να αντισταθμίσει εκείνη των πιο πλούσιων χωρών. Στην πραγματικότητα, η προάσπιση του μαρξιστικού κομμουνισμού έχει σταθερά οδηγήσει σε τυραννία, στη συγκέντρωση εξουσίας στο όνομα της ιδεολογίας και στην καταστολή της πολιτικής έκφρασης. Παρότι η σύγχρονη αριστερά έχει αποκηρύξει αυτό το κομμάτι της κληρονομιάς της, θα υποστήριζα ότι εξακολουθεί να στερείται μιας πολιτικής ατζέντας, ικανής να παρέχει ηγεσία σε αυτόν τον τομέα, σε παγκόσμια κλίμακα.

Η πρόκληση συνεπώς για την αριστερά έγκειται στο ότι η αυτή η πρόταση, προωθώντας την κατανόηση της διαδικασίας του κλήρου, θεωρεί την ιδέα της αμεροληψίας βασικό συστατικό του πολιτικού της προσανατολισμού και βλέπει ως πρωταρχικό καθήκον της την επίτευξη δίκαιων και αξιόπιστων μεσολαβητικών θεσμών. Αυτό συνιστά το σταθερό και βιώσιμο πλαίσιο για την κοινή ιδιοκτησία της πολιτικής διαδικασίας, η οποία διασφαλίζεται μέσω τυχαίας πρόσληψης, και είναι μέσα σε αυτό όπου μπορούν να αντιμετωπιστούν ουσιώδη οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα.

Η πρόκληση για τη δεξιά είναι πιο δύσκολο να επισημανθεί με ακρίβεια. Αυτό συμβαίνει γιατί η δεξιά δεν ορίζεται τόσο εύκολα, καθώς πολλά μέλη της έχουν υπάρξει για μεγάλο διάστημα ενεργοί υποστηρικτές της εκλογικής δημοκρατίας. Για τον λόγο αυτόν είναι συχνά δύσκολο να διαχωριστεί η ουσία από τη ρητορική της δημοκρατίας και του εκδημοκρατισμού ή να διαχωριστούν οι γνήσιοι δημοκράτες από όσους χρησιμοποιούν τη δημοκρατία μόνο για να προωθήσουν άλλους σκοπούς. Η φιλελεύθερη δημοκρατία, θέτοντας έμφαση σε μια διακυβέρνηση με την συναίνεση των κυβερνώντων και τη μορφή λογοδοσίας που αυτή συνεπάγεται, έχει, στην πραγματικότητα,

πολλά κοινά με τον τύπο του συστήματος που περιγράφεται σε αυτή την πρόταση. Η ελευθερία πολιτικής έκφρασης πάνω στην οποία ανθεί η φιλελεύθερη δημοκρατία, αποτελεί προϋπόθεση για κάθε γνήσια δημοκρατία πολιτών. Θα ήταν, επίσης, αληθές να πούμε, ότι αρκετές ώριμες δημοκρατίες - ειδικά όσες έχουν υποστεί μια μακρόχρονη αλλά βιώσιμη μετάβαση από την απολυταρχική ηγεμονία - διαθέτουν ισχυρούς αμερόληπτους και μεσολαβητικούς θεσμούς και σέβονται την αναγκαία πολιτική διαδικασία που προέρχεται από αυτούς.

Το σημείο, όπου αυτή η πρόταση αποτελεί πρόκληση για το φιλελεύθερο δημοκρατικό μοντέλο (είτε υποστηρίζεται από την αριστερά, τη δεξιά ή το κέντρο), αφορά αφενός τη μεγαλύτερη συμμετοχή πολιτών αφετέρου την αμεροληψία, και ιδιαίτερα την αξίωση για αμεροληψία του κράτους. Όπως είδαμε, αυτή η πρόταση τάσσεται υπέρ μιας μεγαλύτερης συμμετοχής των πολιτών στις μεταξύ των εκλογών περιόδους και ως εκ τούτου υπέρ μιας μεγαλύτερης, συνολικά, ποιοτικής λογοδοσίας των πολιτικών οργάνων και των αντιπροσώπων προς τους πολίτες ευρύτερα. Μπορούμε να το δούμε ως μια βελτίωση ή εξέλιξη του δημοκρατικού φιλελευθερισμού, επειδή αυτά τα μέτρα θα λειτουργούσαν υπέρ της εκλογικής διαδικασίας. Η διαφορά, παρ' όλα αυτά, είναι πως η βασική μονάδα σε αυτή τη μορφή της δημοκρατίας είναι ο ανεξάρτητος (μη εξαρτημένος) ενεργός πολίτης και όχι ο κατ' επάγγελμα πολιτικός, ο τεχνοκράτης των δημοσίων σχέσεων ή ο στρεψόδικος υπεύθυνος ενός κόμματος.

Η πρόκληση, σε ό,τι αφορά την αμεροληψία, έγκειται στη αξίωση, ότι στην φιλελεύθερη δημοκρατία το κράτος, ο υπεύθυνος φορέας για την αλληλουχία εκλεγμένων κυβερνήσεων, θα πρέπει να είναι ακομμάτιστο. Αυτή η αξίωση δεν μπορεί εύκολα να τεκμηριωθεί στα πλαίσια μιας φιλελεύθερης δημοκρατίας. Ωστόσο, το δικαίωμα αυτό μπορεί ως ένα βαθμό να θεμελιωθεί στη νέα δημοκρατία πολιτών, όπου τυχαία επιλεγμένοι πολίτες θα συγκαταλέγονται σε ολοένα και περισσότερους κρατικούς θεσμούς και θα χρησιμοποιούν αυτά τα αξιώματα για να διασφαλίσουν ότι αυτοί οι θεσμοί θα παραμείνουν πραγματικά διαφανείς, ακομμάτιστοι και απαλλαγμένοι από διαφθορά. Αυτή η πρόταση, λοιπόν, δέχεται το φιλελεύθερο ιδεώδες της αμεροληψίας ως αξίωμα και υποδεικνύει πώς αυτό μπορεί να γίνει μια πολιτική πραγματικότητα.

Θα πρόσθετα, επίσης, ότι το μοντέλο της δημοκρατίας των πολιτών που προτείνει αυτό το φυλλάδιο, θα είχε σημαντική αξία για χώρες που πέρασαν πρόσφατα τη μετάβαση προς μια δημοκρατική διακυβέρνηση, όπου αυτή στηρίζεται κυρίως ή αποκλειστικά στο εκλογικό μοντέλο. Το μοντέλο της δημοκρατίας των πολιτών είναι σε θέση να επιφέρει σημαντική συμμετοχή πολιτών, αλλά επειδή αυτή η συμμετοχή λαμβάνει χώρα μέσα σε ένα μεσολαβητικό πλαίσιο, συμβάλλει στη σταθερότητα, αντί ενδεχομένως να εντείνει τις κομματικές διαμάχες. Η δημιουργία μιας «τρίτης δύναμης» πολιτών που υπερασπίζονται την πολιτική διαδικασία μπορεί να περιορίσει την τάση για εκλογές του τύπου ο «νικητής τα παίρνει όλα» ή την τάση που υπάρχει σε νέες δημοκρατίες να υποπίπτουν σε ενδοκομματικές διαμάχες προκαλώντας πολιτικό αδιέξοδο ή ανοιχτή σύγκρουση (ή, πρακτικά, και τα δύο).

Τελικές Σκέψεις

Αναγνωρίζω ότι αρκετοί από τους τομείς που ανέπτυξα, χρειάζονται μια πιο λεπτομερή συζήτηση, έρευνα, και περαιτέρω συζήτηση. Τα συντάγματα και οι θεσμοί, για παράδειγμα, έχουν σε μεγάλο βαθμό συζητηθεί όσον αφορά το εθνικό κράτος, ενώ ελάχιστη έμφαση δόθηκε στην προοπτική της χρήσης τυχαία επιλεγμένων πολιτών, είτε σε τοπικό είτε σε διεθνές επίπεδο. Θα έλεγα, ότι οι βασικές αρχές θα εξακολουθούσαν να λειτουργούν σε αυτά τα επίπεδα, αλλά οι πρακτικές λεπτομέρειες και οι πολιτικές συνέπειες των σχημάτων θα ήταν τελείως διαφορετικές. Περαιτέρω έρευνα σε αυτό τον τομέα θα ήταν πολύ χρήσιμη.

Αντίστοιχα, στα περιθώρια που αφήνει μια τέτοιου τύπου έκδοση, μπόρεσα να εξετάσω μόνο εν συντομία τις πιθανές σύγχρονες συνέπειες αυτής της πρότασης, όσον αφορά τις τρέχουσες πολιτικές ιδέες και τις υπάρχουσες παραδοσιακές γραμμές σκέψης. Υπάρχουν πολύ περισσότερα που μπορούν να γίνουν ώστε να υπάρξει ένας πιο εκτενής απολογισμός επ' αυτού.

Αναγνωρίζω, επίσης, ότι έχω δώσει μια σύντομη μονάχα επισκόπηση των πιθανών εφαρμογών της τυχαίας πρόσληψης, χωρίς να προχωρήσω σε λεπτομερή αναφορά πάνω σε συγκεκριμένα σχήματα. Έχω την εντύπωση, ότι αυτό είναι βασικά ένα καθήκον που πρέπει να αναλάβουν ομάδες πολιτών ή κινήματα πολιτών σε κάθε χώρα ξεχωριστά: εκείνοι που γνωρίζουν τις τοπικές συνθήκες και που θα ήξεραν, για παράδειγμα, ποιοι θεσμοί έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη προάσπισης.

Αυτό το φυλλάδιο έχει σχεδιαστεί για να αποτελέσει ερέθισμα για συζήτηση. Προωθεί ένα πιθανό μοντέλο ή μορφή δημοκρατίας των πολιτών, το οποίο προκύπτει λογικά, λαμβάνοντας υπόψη την ποιότητα της διαδικασίας κλήρωσης, την πολιτική αξία των μεσολαβητικών θεσμών και την ιδέα ενός ενεργού και συμμετοχικού πολίτη. Δεν αποτελεί το μοναδικό μοντέλο για κρατικές δομές που καθοδηγούνται από τους πολίτες ούτε το μοναδικό επακόλουθο της συστηματικής χρήσης τυχαίας επιλογής. Ωστόσο, είναι κάτι που θεωρώ πραγματοποιήσιμο στον σημερινό κόσμο, έστω και μόνο επειδή στηρίζεται στα επιτεύγματα της εκλογικής δημοκρατίας και ακολουθώντας την παραδοσιακή επιταγή της περιφρούρησης της πολιτικής διαδικασίας ενάντια στην τυραννία, ενισχύει την πραγματικά δημοκρατική σκέψη και δράση.

Θα υπάρξουν και άλλα μοντέλα, καθώς και διάφορα χαρακτηριστικά άλλων μοντέλων, αλλά ελπίζω ότι όλοι οι πολίτες που διαβάζουν αυτό το φυλλάδιο και ανταποκρίνονται θετικά και σοβαρά σε αυτό, θα το εκλάβουν ως μια γνήσια προσπάθεια προώθησης της δημοκρατικής ατζέντας με ασφάλεια και σταθερότητα στην ταραγμένη εποχή μας.

Συνόψιση επιχειρημάτων και ιδεών

1. Το εγχείρημα και η πρόταση βασίζονται, σε πρώτη φάση, στις ποιότητες της διαδικασίας του κλήρου και απαντούν στην ερώτηση: «Ποια αξία μπορεί να προσδώσει αυτό το συγκεκριμένο μέσο διορισμού στην πολιτική διαδικασία;»

2. Βασίζεται, επίσης, στην παρατήρηση ότι ένα υπερβολικά μεγάλο χάσμα μεταξύ πολιτών και πολιτικού σώματος (σε κάθε μορφή του) δεν ωφελεί καμία πλευρά. Μια σωστή και λειτουργική δημοκρατία επιδιώκει την γεφύρωση αυτού του χάσματος.

3. Ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα της διαδικασίας κλήρωσης σε ότι αφορά τον πολιτικό της ρόλο είναι η ικανότητά της να αποκλείει σχέσεις εξουσίας από την εκάστοτε απόφαση. Έτσι, στην πρόσληψη δημοσίων λειτουργών, η αξία χρήσης της τυχαίας επιλογής έγκειται στη δυνατότητά της να περιορίζει την εξουσία για διορισμό.

4. Οποτεδήποτε χρησιμοποιείται η κλήρωση, δημιουργείται μια μεσολαβητική δομή μεταξύ των συμμετεχόντων. Στην περίπτωση αυτή, ο κλήρος λειτουργεί ως ένας ανώνυμος και αμερόληπτος «τρίτος παράγων» στη λήψη αποφάσεων ή στην εγκαθίδρυση ενός πλαισίου στο οποίο μπορούν να ληφθούν δίκαιες αποφάσεις.

5. Αυτή η οπτική που αποκαλύπτεται από τη μελέτη του κλήρου, μας επιτρέπει να δούμε κάθε μορφή συμφωνίας, καθώς και την ίδια την πολιτική διαδικασία, ως εκ φύσεως μεσολαβητική. Η δημιουργία γερών, αμερόληπτων θεσμών είναι, ως εκ τούτου, συνώνυμη με τη δημιουργία και προάσπιση της πολιτικής τάξης. Αυτό αποτελεί το κεντρικό πνευματικό και πρακτικό στοιχείο του «πλαισίου» εδραίωσης και προάσπισης της δημοκρατίας.

6. Εάν τον κύριο λόγο στην προάσπιση της πολιτικής διαδικασίας τον αποκτήσουν οι ίδιοι οι πολίτες μέσω ενός μηχανισμού τυχαίας εκλογής και θεσμικού σχεδιασμού βάσει αυτής της λειτουργίας και αρχής, τότε μπορούμε να θεωρήσουμε ότι οι πολίτες έχουν ενεργά «ιδιοποιηθεί» την ίδια την πολιτική διαδικασία.

7. Μέσα σε αυτό το γενικότερο πλαίσιο μπορεί να διαμορφωθεί μια ποικιλία σχημάτων με βάση την διαδικασία κλήρωσης που να ανταποκρίνονται σε διάφορους σκοπούς. Οι κατευθυντήριες αρχές τους βρίσκονται σε τέτοια

σχήματα που α) αξιοποιούν θετικά το τυφλό διάλειμμα, β) ενδυναμώνουν τα μεσολαβητικά στοιχεία και τους θεσμούς, γ) υποστηρίζουν την ορθολογική λήψη αποφάσεων σε συλλογικό επίπεδο, δ) ενθαρρύνουν την πολιτική ανάπτυξη των πολιτών και ε) χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά.

8. Ίσως, ο καλύτερος τρόπος σκέψης για τον θεσμικό σχεδιασμό σχημάτων, που αφορούν την τυχαία εκλογή και βασίζονται σε αυτή την αρχή, είναι η άποψη ότι αυτά θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για να συνδέσουν διαφορετικές δημοκρατικές διαδικασίες, λειτουργώντας ως κάτι «μεταξύ του μικρού δωματίου και του δημοψηφίσματος».

9. Όπου χρησιμοποιούνται διαδικασίες κλήρωσης για να περιοριστεί η δύναμη του διορισμού, και έτσι να αποτραπεί η διαφθορά, μια τέτοια δυνατότητα μπορεί να διακυβευτεί αν οι κληρώσεις αυτές μετατραπούν σε σταθμισμένες κληρώσεις (χαρακτηριστούν από την ερμηνεία των μετεχόντων και το αποτέλεσμα μόνο ή αποκλειστικά προσμετρείται με βάση τις ομάδες). Μια ιδιαίτερη έμφαση στον μεσολαβητικό ρόλο του ανεξάρτητου πολίτη μπορεί να συμβάλλει ώστε κάτι τέτοιο να αποτραπεί.

10. Η πρακτική εφαρμογή τέτοιου τύπου διευθετήσεων γίνεται καλύτερα κατανοητή ως μια διαδικασία συνειδητής διαμόρφωσης συντάγματος από πλευράς των ίδιων των πολιτών, μέσα από την οποία οι εν λόγω αποφάσεις και οι θεσμικές δομές που προκύπτουν, θα έδιναν απάντηση στα συγκεκριμένα προβλήματα τους.

Πηγές που αναφέρονται στο κείμενο

- Aristotle (1946) *Politics*. Trans. Barker, E. Clarendon. Oxford.
- Aristotle (1986) *The Athenian Constitution*. Trans. Moore, J.M. In *Aristotle and Xenophon on Democracy and Oligarchy*. University of California Press.
- Bánkuti, Miklós; Halmai, Gábor; Scheppele, Kim Lane. (2012) 'Disabling the Constitution' *Journal of Democracy*, July 2012, Vol. 23, No. 3. pp. 138-146. John Hopkins University Press.
- Bertelsmann Stiftung. (2012) *Transformation Index (BTI)* <http://www.bti-project.de/fileadmin/Inhalte/reports/2012/pdf/BTI%202012%20Hungary.pdf>
- Bozóki, András. (2012) *The Crisis of Democracy in Hungary*. Heinrich Böll Stiftung. <http://www.boell.de/worldwide/europenorthamerica/europe-north-america-andras-bozoki-the-crisis-of-democracy-in-hungary-14645.html>
- Dowlen, O. (2017) Κοινοβουλευτικές ομάδες πολιτών: Πρόταση για δημοκρατική Συμμετοχή σε επίπεδο εκλογικής περιφέρειας. <https://www.newdemocracy.com.au/docs/researchpapers/2017/Oliver%20Dowlen%20-%20Citizens'%20Par>
- Dowlen, Oliver (2008) *The Political Potential of Sortition* Imprint Academic, Exeter.
- Herodotus (1998) *The Histories*. Trans. Waterfield, R. Oxford World's Classics.
- Human Rights Watch (2012) *Memorandum to the European Union on Media Freedom in Hungary*. Feb. 16th 2012. <http://www.hrw.org/print/news/2012/02/16/memorandum-european-union-media-free..> accessed 30/12/2012.
- Godwin, W. (1971) *An Enquiry Concerning Political Justice*. Abridged and ed. Carter, K., Codell (Kay Cordell). Clarendon, Oxford.
- Green, R.H. (1910) "Lot Meadow customs at Yarnton, Oxon." *Economic Journal*. Vol.20 No. 77.
- Koenig, J.C. (1977) *The Popolo of Northern Italy 1196-1274*. PhD. Thesis, University of California, Los Angeles.
- Najemy, J.M. (1982) *Corporatism and Consensus in Florentine Electoral Politics, 1280-1400*. University of North Carolina Press, Chapel Hill.
- Ostrom, E. (1990) *Governing the Commons. The evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press.
- Rubinstein, N. (1966) *The Government of Florence under the Medici. 1434-1494*. Clarendon, Oxford.

- Rupnik, Jaques. (2012) 'Hungary's Illiberal Turn: How Things Went Wrong.' *Journal of Democracy*. Vol. 23, no. 3, July 2012.
- Shapiro, M. (1981) *Courts: a Comparative Analysis*. University of Chicago Press.
- Waley, D (1988). *The Italian City State Republics*. Longman, London and New York.
- Wolfson, A. M. (1899) "Forms of Voting in the Italian Communes." *American Historical Review*. Vol V. No.1 October 1899 pp.1-22.

Η πρακτική της τυχαίας επιλογής πολιτών για δημόσιο αξίωμα έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην εδραίωση και προάσπιση της αρχαίας Αθηναϊκής δημοκρατίας. Χρησιμοποιήθηκε επίσης ευρέως στις δημοκρατίες και τα κοινόβια της ύστερης μεσαιωνικής Ευρώπης. Διασώζεται κυρίως με τη μορφή του τυχαία επιλεγμένου σώματος ενόρκων.

Εξετάζοντας τη φύση της ίδιας της διαδικασίας κλήρωσης, το παρόν φυλλάδιο διερευνά τις θετικές αξίες που μπορεί να προσφέρει αυτή η διαδικασία στη σύγχρονη δημοκρατία: πώς η συστηματική και διεπόμενη από αρχές εφαρμογή των τυχαίων προσλήψεων μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία μοντέλων δημοκρατίας όπου οι πολίτες θα έχουν ζωτικό ρόλο στην προστασία της πολιτικής διαδικασίας ενάντια στη διαφθορά και την κατάχρηση εξουσίας.

Η ελληνική μετάφραση αυτής της εργασίας (που δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά σε ισπανική μετάφραση το 2017) επαναφέρει αυτές τις ιδέες πίσω στον τόπο που γεννήθηκαν και είναι ιδιαίτερα δόκιμη δεδομένου ότι προσφέρει μια προοπτική προς το μέλλον σε μια περίοδο μεγάλης αναταραχής και αβεβαιότητας.

Ο **Oliver Dowlen** είναι ανεξάρτητος μελετητής με ειδίκευση στην τυχαία επιλογή πολιτών για δημόσιο αξίωμα. Το σημαντικό έργο του *The Political Potential of Sortition* (Imprint Academic 2008) συνδυάζει μια θεωρητική ανάλυση της διαδικασίας της κλήρωσης με μια διερεύνηση της ιστορικής χρήσης του κλήρου για πολιτική πρόσληψη στην αρχαία Αθήνα, την ύστερη μεσαιωνική Ευρώπη, τη Βρετανία, την Αμερική και την επαναστατική Γαλλία. Σήμερα συνεργάζεται με την Sciences Po, στο Παρίσι ως Βοηθός Έρευνας. Ζει και εργάζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο.

efialtes